

סיכומי הדינים העולים
ממסקנת הגמרא

חולין פרק ג'
יוצא לאור
לרגל הלימוד במסכת חולין בדרך היומי

ניתן לתרום להוצאות הספרים בעמדות נדרים פלוס

בקופה של 'למסקנא' או בקופה 3505

© כל הזכויות שמורות

ניתן לקבל את ספרי למסקנא על שאר מסכתות הש"ס במהדורה דיגטלית. יש לשלוח אימייל למערכת הממוחשבת, ולכתוב בשורת הנושא את שם המסכת, המערכת תשלח באופן אוטומטי הודעה חוזרת בצירוף המסכתא הנבחרת. הספרים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ומאורי הדור שליט"א.

כתובת המייל של המערכת הממוחשבת:

LEMASKANA1@GMAIL.COM

לכל הערה על עניני הספר, וכן לתרומות והנצחות לחלוקת הספרים, יש לפנות אל המחבר אלימלך בר"נ ברזל בטלפון 052-7691265 או לדואר אלקטרוני: 7691265@gmail.com

לקבלת קונטרסים מודפסים של 'למסקנא' לפי סדר הדף היומי חינם באזור המרכז יש להתקשר לאחראי על ההפצה במספר 058-3212115

ב"ה

דברים אחדים

אייר תשפ"ו

ספר זה, הינו חלק מסדרת ספרי 'למסקנא' על הש"ס, אשר בו נדפסו הסיכומים של 'למסקנא' על הגמרא ע"פ פירוש רש"י אשר יועיל מאד לתלמידים וגם צורבים, הרוצים לשנן ולחזור על עיקרי הדברים שבתלמודם.

הנה, כבר אמרו חכמינו ז"ל כי הלימוד ושינון הש"ס בדרך בקיאות, הוא הבסיס והיסוד של ידיעת התורה ולימודה, גם בכדי להבין ולהשכיל בעמקי יסודותיה, כמאמר רב כהנא (שבת סג.) כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא וכו', קא משמע לן דליגמר איניש והדר ליסבר. ע"ש.

וכדי להתגבר על הקושי בזכרון של כל פרטי שקלא וטריא וסוגיות הגמרא, הקושיות והתירוצים, הראיות והלימודים, ערכנו סיכומים נפלאים לדפי הגמרא, אשר בשם 'למסקנא' יקראו, וכשמם כן הוא, שבו יעלו הדינים העולים מן הסוגיא למסקנא, ולא סיכום הסוגיא עצמה, אלא עיקרי הדינים, היסודות, עם טעמיהם בקצרה. למעט במקומות מועטים, כאשר אינו מבורר דיו מדברי הגמרא ורש"י העולה לדינא, במקומות אלו ודומיהם הוזכרו בקצרה את המהלכים השונים שיש בסוגיא. וכמו כן יסודות כלליות שנזכרו בסוגיא, או דברי אגדות ודרשות בכתובים, וכדומה, שאינם נוגעים לדינא ממש, כתבנו את עיקרי הדברים לפי המהלכים שהוזכרו בסוגיא, ועל פי דרכו של רש"י ז"ל.

הלימוד והחזרה בסיכומי 'למסקנא' לאחר לימוד הדף, יש בהם תועלת גדול ללומד לחדד במוחו ולשמר בזכרונו את עיקרי הדברים באופן נפלא, כאשר בכל דף ישנם כמה נקודות עיקריות שעולים למסקנא, והוא ערוך וכתוב בטוב טעם ובלשון קל וצח, ובזה יוכל הלומד להעמיק בזכרונו את יסודות הש"ס, למען יעמדו בלבו ובמוחו ימים רבים.

וברור ופשוט שלא נכתבו הדינים לענין הלכה, הן לפי שהדינים הם לפי דרכו של רש"י ז"ל, ובהרבה מקומות פירשו שאר ראשונים מהלכים אחרים, ולשיטתם ישתנה הדין לגמרי, וברוב מקומות הלכה כדבריהם. זאת ועוד, כי רבו הפרטים בכל דין, שרובם לא הוזכרו בגמרא, אלא בראשונים ופוסקים, ואין לפנינו אלא תמצית קצר בכללות מהעולה לדינא לפי מהלכו של רש"י ז"ל. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו שלא ניכשל בדבר הלכה.

כאן המקום להזכיר את נשמת מו"ח ה"ה הגאון החסיד הרב ר' פנחס רוזנבוים זצ"ל מח"ס אסוקי שמעתתא, ומקים את המערכת הנכבדה של 'סיכומי דף היומי' המפיץ ללומדים בסדר דף היומי בכל רחבי תבל, בלב כולנו, צורתו הטהורה עדיין חקוקה, איך שהיה מתאמץ ויגע בתורה בכל כוחו ומוחו, יומם ולילה, באורה ובאפילה, במסירות מופלאה, אשר לא ניתן לשערה. וגם בימיו האחרונים, בשארית כוחותיו הדלים, עם ייסורים מרים וקשים, אזר עוז בחיל ובגבורה, לקיים 'ולא ימוש התורה', כפשוטה וכמשמעה, עד שעתו האחרונה, עדי עלותו בשמי רום בקדושה ובטהרה. תהא נשמתו הטהורה, בצרור החיים צרורה, ויהיה לימוד הרבים בספר עילוי לנשמתו הטהורה.

מערכת 'למסקנא'

תלמוד בבלי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ברכת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ברוך מאיר יעקב שוחט

סטארין קארין

רח' האתרונ 89, נבעת זאב ת"ז

ה'ה
יום ה' אספר קחנא את הרפתי אשר תהאית אק י"ז פלא
תשפ"ה

כחא ישיביל מרפ"ל מרי אהרמא איגאלק חריב"ל לשיט"א

קורת רוח פסיקות אלו כי יש אתה אן מאה חפתאום
והפתיחים ספרו אליהם פאסקנא סולמית פלא, ועד עתה
הלאה פאסקנא על הק' והיא ועוד ועד נסויה על ינה אספתות
פלא, יהי השל"ת צאק למעבר אמוצילא זאור כחפצק שמוא
חפצק שאים.

והרפתי תעלה למעבר אמוצילא מושלמותק פתחתי ותמוור
רוח נמת אכריה יחיו אטמה אהרבה.

כ"ה בשם והפקדות לך אמן אצוא"ה לשיט"א
שעצין שווא"ה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

הסכמת הגאון הגדול הרב נפתלי נוסבוים שליט"א

RABBI NAFTALI NUSBOIM

Chief Rabbi of North Jerusalem
Av Beth Din Ahavas Shalom
Gaon Av Beth Din Meishiv Kahalacha
and Rosh Yeshivas Chayey Moshe Jerusalem

נפתלי נוסבוים

רב ואב"ד בסניף ירושלים עיריית תוסביא
אב"ד בבית"ד אחבת שלום
גאון בבית"ד משיב כהלכה
ראש ישיבת חיי משה ירושלים

ב"ד א"י פ"ב

הס"ב

הנני כזה בקח המאזע לכתבים אלו
הספיקו ספיקי למסקנות אשר חרב
המתקן הם הריב אצותם בייצג איטא
ובו סיטמי סגילות גאלון מסודר וקצר
אשר ניה מוזר לטעם ולתצור זנה הסוגיות
וסיומאם ודכוסם זכעיוו תצאן שיחיו
ונגדה יקוים ושלמה זכעק שיהו דת
מתודתיו כפיק וכו' ואז תגמאז וכו'
וט גנה זכמי ח"כים קאטו האגילוח
יהיו גליון כתיחה
ומלך זכוט איצנה חתם ביה וכהאבירה
דחוציא זאור קבל האסטגל ודפוס הנשאלות
בטיבות ויהי למעלה היביו א"כ
הנ"ל חנ"ל התורה
נפתלי נוסבוים

הסכמת הגאון מרא דאתרא מודיעין עילית

מאיר קסלר

בלאאמריד הנרי"ש זצ"ל
רב ואב"ד מודיעין עילית
קרית ספר, רחוב שדי זמ"ד 12

בס"ד

יום שלישי י"ג אייר תשפ"ד

ראיתי את הספר עמ"ס בב"מ שבו העלה הרה"ג ר' אברהם אלימלך בריזל שליט"א סיכומי הדינים העולים למסקנת הסוגיות, דבר שיכול להועיל לחזרה תמציתית על המסכת, כמו"כ לעורר שימת לב לדינים העולים שפעמים שלומדים דף גמ' ולא שמים לב למסקנא העולה.

והרב המחבר שליט"א עשה דבר נאה ומתקבל ויש בכך משום עוד תוספת לכלים שהומצאו בדור האחרון שבס"ה מסייעים לשון ולזכור בדרכים שונות.

והנני לברך את הרב המחבר שליט"א שיזכה הלאה לשבת ולשקוד באוהלי תורה מתוך מנוחת הנפש והרחבת הדעת לאורך ימים ושנים.

בעה"ח
מאיר קסלר

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דף מ"ב

א. אלו טרפות בבהמה: (א) נקובת הוושט (שניקב הושט כל שהוא). (ב) פסוקת הגררת (שנפסק הקנה ברובו). (ג) ניקב קרום של מוח. (ד) ניקב הלב עד לבית חללו. (אבל אם לא הגיע לחלל כשרה). (ה) נשברה השדרה ונפסק החוט שלה. (ו) ניטל הכבד ולא נשתיר הימנו כלום.

ז - ח) הריאה שניקבה, או שחסרה. ולרבי שמעון אינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות, והן קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה שהדם נובע בה כשחותכים אותה. (ט) ניקבה הקבה. (י) ניקבה המרה. (יא) ניקבו הדקין. (יב) הכרס הפנימית שניקבה. (יג) נקרע רוב הכרס החיצונה. ולרבי יהודה הגדולה נטרפת אם נקרעה טפח אע"פ שאינו רובה, והקטנה נטרפת כשנקרעה רובה.

יד - טו) המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ (סוף הכרס עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות, והמסס מחובר בו, וסביב לחיבורם כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה, ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה, והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקבה ומהקבה לדקין. וכשהנקב נראה מבחוץ, כגון שניקבו זה או זה שלא במקום חיבורן, היא טריפה. אבל אם ניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהם, והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה, כשרה).

טז) נפלה מן הגג ושחטה מיד הרי היא טריפה, וגם אם אין שבר נראה בה, חוששים שנתרסקו ונתפרקו אבריה. (יז) נשתברו רוב צלעותיה. (יח) דרוסת הזאב, שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה. לרבי יהודה אין דרוסת זאב טריפה אלא בבהמה דקה, אבל בגסה אין כח בארס לשורפה. ודרוסת הארי טריפה גם בגסה. דרוסת העוף ששמו נץ

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

החסרון? לבית שמאי שתי חוליות ולבית הלל חוליא אחת.

ח. בהמה 'גלודה', שניטל עורה והופשטה כולה, לתנא קמא היא טריפה ולרבי מאיר כשרה.

ט. בהמה 'חרוטה' בידי אדם, שצמקה ריאה שלה ונתקשה כחריות של דקל מחמת שהבעיתה אדם בקולו, הרי היא טריפה.

י. שבע טרפות מנו האמוראים ולא נשנו במשנה, אלא שכך היו מקובלים מרבין:

א) בהמה שקולית הירך שלה קפץ ממקומו, כלומר מן החור שבעצם האליה שהוא תחוב בו. ב) בהמה שלקתה בכליה אחת. ג) בהמה שניקב הטחול שלה. ואע"פ שכאשר ניטל לגמרי כשרה, אם ניקב טריפה היא. ד) בהמה שסימנים שלה נדלדלו ברובן, שנתלשו בכמה מקומות ומחוברים כאן מעט וכאן מעט. ה) בהמה שאחת מן הצלעות שלה נעקרה מעיקרה. ו) בהמה שהגולגולת שלה נחבסה ברובה, שהוכתה מכות רבות (ולא נפחתה ולא ניקב הקרום). ז) בהמה שבשר החופה את רוב הכרס שלה נקרע ברובו.

יא. וזה מנין הטרירות למסקנא: במשנתנו נמנו י"ח טריפות (ראה אות א). עוד ארבעה טריפות שנינו במשניות אחרות, נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, שדרה שנחסרה, גלודה, וחרוטה. ועוד שבע טריפות נאמרו בשמועות האמוראים. רבי ישמעאל מנה את כולם לי"ח טריפות, לפי

טריפה בעוף הדק, ודרוסת העוף ששמו גס טריפה בעוף הגס.

ב. זה הכלל, כל שאין כמוה חיה, שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות, הרי זו טריפה.

ג. טריפה אסורה באכילה, שנאמר 'ובשר בשדה טרפה לא תאכלו'.

ד. י"א שהטריפה אינה חיה, ורמז לזה ממה שנאמר 'וזאת החיה אשר תאכלו', חיה תאכלו ושאינה חיה לא תאכלו, מכאן שהטריפה אינה חיה. וי"א שהטריפה חיה שנאמר 'בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל', אלו י"ח טרפות שנאמרו למשה מסיני, ומשמע שאע"פ שהיא חיה לא תאכל.

ה. תפס הקב"ה מכל מין ומין, והראה למשה, ואמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל, שנאמר 'זאת החיה אשר תאכלו'.

ו. בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, היא טרפה (ראה להלן עז). ולרבי שמעון בן אלעזר כשרה, שיכולה ליכוות ולחיות.

ז. שדרה שלמה של מת מטמאה באהל. ואם נחסרה, אינה מטמאה באהל. וכמה היא החסרון? לבית שמאי שתי חוליות, ולבית הלל אפילו חוליא אחת.

וכן הדין לענין טריפה, שבהמה שיש לה חסרון בשדרה, הרי היא טריפה. וכמה היא

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ממנה כזית כשרה, אבל אם נשתייר פחות מכזית היא טריפה. י"א שרבי יוחנן פסק הלכה כסתם משנה. וי"א שפסק הלכה כדברי האומר שכל שלא נשתייר ממנה כזית היא טריפה.

ד. מרה שניקבה וכבד סותמתה, שנקובה במקום דיבוקה בכבד, וחיבור הכבד סותם את הנקב, כשרה.

ה. ניקב הקורקבן וכיס שלו (קליפה הפנימית) קיים, או שניקב הכיס והקורקבן קיים, כשרה.

ו. שני עורות יש לוושט, חיצון אדום ופנימי לבן. היו הפוכים, שהחיצון היה לבן והפנימי אדום, הרי זו טריפה. היו עורות של ושט כסדרם, וניקב אחד מהם והשני לא ניקב, כשרה.

ז. ניקבו שני עורות של ושט זה שלא כנגד זה, או שניקב הקורקבן והכיס שלו זה שלא כנגד זה, נחלקו אמוראים בדבר:

לרב פפא בושט כשרה, ובקורקבן טריפה, לפי שהמאכל מתאסף שם ומחלחל ונכנס בנקב עד שיוצא דרך נקב השני. ולרב אשי ורב פפא בושט טריפה, שעל ידי שאוכלת בושט ומוציאה קול (בקנה המחובר בו) הוא מתרחב ומתכווץ, ופעמים שמזדמנים שני הנקבים להיות זה כנגד זה. אבל בקורקבן כשרה, שהוא נח ועומד ואין הנקבים מכוונים לעולם.

ח. קרום שעלה מחמת מכה בוושט אינו

שכל הנקובות הוא מונה לטריפה אחת, וכל הפסוקות מונה לאחת.

דף מ"ג

א. לשיטת עולא, כליה שלקתה אינה טריפה. שהיה עולא מונה שמונה מיני טריפות שנאמרו למשה מסיני, נקובה ופסוקה, נטולה וחסורה, קרועה ודרוסה, נפולה ושבורה. וכל הטריפות שנמנו למעלה הם בכלל מינים אלו, חוץ מכליה שלקתה.

ב. ניקבה המורה, לרבי יוסי בר יהודה טריפה היא, ולדעת חכמים כשרה, שהרי איוב אמר 'ישפוך לארץ מררתי' ועדיין היה קיים.

ולרבי יוסי בר יהודה אין מזכירים מעשה ניסים, שהרי נאמר גם 'יפלח כליותי ולא יחמול', וכשלקו הכליות וודאי טריפה, אלא נס היה, שנאמר 'אך את נפשו שמור', שנצטווה השטן לשמור את נפשו.

לרבי יוחנן הלכה כרבי יוסי בר יהודה. ולחייא בר רבא אין הלכה כמותו, שחייא בר רבא היה מונה שמונה טריפות בנקובה, נקובת הוושט והקרומ והלב והריאה והקיבה והדקין כרס הפנימי, המסס ובית הכוסות אחת היא, הרי שמונה. אבל ניקב המורה אינה טריפה (וגם אם ניקב הטחול לשיטתו אינה טריפה).

ג. בהמה שניטל כבד שלה, לתנא במשנתינו אינה טריפה אלא כשלא נשתייר ממנה כלום, אבל אם נשתייר ממנה כלום, אפילו פחות מכזית כשרה. וי"א שרק אם נשתייר

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שינקב ברובו, לפי שאינו מקום שחיטה ולא נקרא וושט שיטרף בכל שהוא.

ולשיטת רב נטרפת במשהו, י"א שסובר רב שהוא מקום שחיטה, שאם שחט בתורבץ הושט כשרה, ולפיכך דינו כוושט שנטרף בנקב כל שהוא. ולשיטת רבא (למסקנא מד.), גם רב מודה שתורבץ הושט אינו מקום שחיטה, ואע"פ כן נטרפת בכל שהוא, שכשם שפסוקת הגרגרת שיעורה שוה בין במקום שחיטה ובין שלא במקום שחיטה, כך הושט נטרף בנקב כל שהוא בין במקום שחיטה ובין שלא במקום שחיטה.

יג. ונחלקו אמוראים היכן הוא תורבץ הוושט: א) למרי בר מר עוקבא בשם שמואל, כל שחותכו ומרחיב זה הוא תורבץ הוושט, וכל שחותכו ועומד במקומו זהו וושט עצמו שנטרף בכל שהוא. ב) לרב פפי בשם רב ביבי בר אבבי כל שחותכו ועומד במקומו זה תורבץ הוושט, וכל שחותכו ומתכווץ, זהו הוושט עצמו. ג) ליונה בשם רבי זירא מקום בית הבליעה סמוך מאד לפתח הושט נקרא 'תורבץ הוושט', והוא פחות מאורך שעורה ויותר מחיטה.

יד. שור שהתחיל לשחוט בו כל שהוא בתורבץ הושט, וגמר שחיטתו בושט, לרבי אבא כשר בין לרב ובין לשמואל, שלרב הוא מקום שחיטה ויש כאן שחיטה הגונה, ולשמואל שתורבץ הושט אינו מקום שחיטה לא נטרף בכל שהוא. והחושש להחמיר לדברי רב שנטרף בכל שהוא, ולדברי שמואל

קרום, ואם ניקב הושט ונסתם, אפילו עלתה בו סתימה עבה, אינה מתקיימת וטריפה.

ט. וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא בפנים, שאם היה ספק דרוסה, שאסורה רק אם האדימו הסימנים, צריך שיהפוך את הושט ויבדקנו מבפנים אם לא האדים, ולא די שיבדקנו מבחוץ, לפי שהעור החיצון אדום ואין טיפת דם ניכרת בו.

י. בהמה שאכלה קוץ, ונתחב לתוך הוושט, ואין נראה נקובתו מבחוץ, וקורט דם אין בה בפנים, לשיטת עולא כשרה, ואין חוששים שמא נקב היה והבריא (ויפסל משום קרום שעלה מחמת מכה בוושט שאינו קרום). ואין דומה לאוכל חתיכה משתי חתיכות של חלב ושומן שחוששים שמא אכל חלב ומביא אשם תלוי, ששם הוחזק האיסור, שבוודאי היה חתיכת חלב, וכאן לא הוחזק, ששייבת קוץ בלא נקיבה אינה כלום. ואין דומה לשוחט בסכין פגומה ונמצאת פגומה, שחוששים שמא נפגמה קודם שחיטה, לפי שיש כאן ריעותא.

וכל שכן שאם נמצא לה קוץ בושט ולא נתחב בושט שהיא כשרה, שהרי כל בהמות אוכלים קוצים.

יא. לשיטת עולא אין חוששים לספק דרוסה. (מחלוקת האמוראים ופרטי הדינים בספק דרוסה יבואר להלן דף נ"ג).

יב. ניקב 'תורבץ הוושט', והוא מקום דיבוקו של וושט בלחי, לשמואל אינה טריפה עד

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ולמטה, עד כדי שישעיר, כלומר עד מקום שיש שם שיער שגוררים בסכין מכרס הפנימי, והוא עד סוף הושט כולו, וגם טפח אחרון של ושט הסמוך לכרס נקרא ושט ומקום שחיטה הוא, וטפח ראשון של כרס הסמוך לושט זהו הכרס הפנימי שנקובתו במשהו.

ויש אומרים שבשור יכול לשחוט רק עד טפח אחרון של ושט, אבל טפח אחרון שהשיער נכנס בו, נקרא כרס הפנימי ואינו מקום שחיטה.

ד. ניטל לחי התחתון ולא נעקרו הסימנים, שנגמם הלחי מן הבשר שמוטל על הסימנים בין הלחי והסימון, והסימנים מעורים בבשר, כשרה. אבל אם נעקרו הסימנים, טריפה.

ולפיכך תורבץ הושט שניטל כולו מן הלחי ונתלש מן הבשר, הרי זו טריפה משום עיקור סימנים. אבל אם ניטל רובו, אם נקלף בנחת מעל הבשר ומיעוטו מחובר במקום אחד, כשרה. אבל אם נעקר מעט כאן ומעט כאן כדבר הנעקר בכח עד שנעקר ברובו, ואותו מיעוט שנשאר מחובר אינו במקום אחד, הרי זו טריפה.

ה. פסוקת הגרגרת נטרפת אם נפסקה ברובה.

וכמה היא רובה? י"א בשם רב שנפסקה רוב עוביה (שנפסק רוב עוביו של קנה אע"פ שלא הגיע לרוב החלל, שדופן הקנה עב למעלה ולצד הצוואר אינו אלא קרום דק).

שאינו מקום שחיטה, הרי הוא 'כסיל בחושך הולך', ששני החומרות סותרות זו את זו.

ולשיטת רבא (למסקנת הגמרא מד.) לדעת רב השחיטה פסולה, כי גם רב הפוסל תורבץ הושט בנקב בכל שהוא, מודה שאינו מקום שחיטה, ונטרף בתחילת השחיטה משום נקב כל שהוא.

דף מ"ד

א. משיצא בת קול שהלכה כבית הלל, הלכה בית הלל. וקודם שיצא בת קול, אם רוצה עושה כבית שמאי ואם רוצה עושה כבית הלל. ולרבי יהושע שאין משגיחין בבית קול, גם לאחר בת קול אם רוצה עושה כבית שמאי ואם רוצה עושה כבית הלל.

ב. העושה מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל במקום שסותרים זה את זה, הרי זה רשע. והעושה מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל כשסותרים זה את זה, כגון שמחמיר בשדרה שנחסרה שתי חוליות שמטמא באהל כבית שמאי, ובטריפה הוא מחמיר לפסול גם אם נחסרה חוליא אחת כבית הלל, עליו הכתוב אומר 'הכסיל בחושך הולך', אלא אם עושה כבית שמאי יעשה כקולות וחומרות שלהם, ואם עושה כבית הלל יעשה כקולות וחומרות שלהם.

ג. עד היכן הוא מקום שחיטה בושט? למעלה, עד כדי תפיסת יד, שצריך להניח לצד הראש כשלש אצבעות או ארבע.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ודוקא אם נמכר בשומא, אבל אם מוכר לו על פי משקל, משקלו מוכיח שלא נתן לו בזול. ולפיכך המתיר את הבכור, אין ראוי שיקנה את בשרו, שאסור למכרו במשקל ואין נמכר אלא באומד. אבל המתיר בהמה שיש בה ספק טריפה יכול לקנות מבשרה הואיל והבשר נמכר לפי משקל. ואין חשד שיאמרו שמוכר לו ממיטב הבשר, אם הוא אדם חשוב שבין כך מכבדים אותו ומוכרים לו מן המיטב.

ח. איזהו תלמיד חכם? (שמחזירים לו אבידה בטביעות עין. תוס') זה הרואה טרפה לעצמו, שכאשר נולד ספק טרפות בבהמתו ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר, אינו חס עליה ואוסרה.

ט. איזהו שונא מתנות יחיה? זה הרואה טרפה לעצמו, שבוודאי שונא מתנות אחרים, שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר.

י. כל מי שקורא ושונה, ורואה טרפה לעצמו, ושימש תלמידי חכמים, שגמר לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו הנקרא גמרא, עליו הכתוב אומר 'יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך'. וזוכה ונוחל שני העולמות, העולם הזה והעולם הבא, שנאמר 'אשריך' בעולם הזה 'וטוב לך' לעולם הבא.

יא. רבי אלעזר היה נזהר שלא לקבל מתנה ששלחו לו מבית הנשיא, וכן כשהזמינוהו לסעוד אצלם לא היה בא, משום 'שונא מתנות יחיה'. רבי זירא לא קיבל מתנות, אבל

ויש אומרים שאינה נטרפת עד שתיפסק רוב חללה.

רבה בר בר חנה הכשיר בהמה שלא נפסקה רוב חללה לאחר שבדק רב אם נפסקה רוב עביה, ואין כאן משום חכם שאסר שאין חבירו רשאי להתיר, שעדיין לא אסרה רב ולא עשה אלא בדיקה בעלמא.

ו. 'יחזקאל העיד על עצמו 'הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול', 'הנה נפשי לא מטומאה', כלומר שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה. 'ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי', שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם, כלומר שלא אכל מבהמה מסוכנת שאומרים עליה שחוט שחוט לפני שתמות. 'ולא בא בפי בשר פגול', שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם. ורבי נתן מפרש שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה.

ולא אמרו שאין ראוי לאכול מבהמה שהורה בה חכם אלא בדבר התלוי בסברא, שיש להסתפק שמא אין זו סברא הגונה, אבל אם הורה בה חכם על סמך מה שקיבל מרבו, אין צריך להימנע מלאוכלה.

ז. מי שדן את הדין, על שדה או על טלית בין זה לזה, וזיכה וחייב, או שטימא וטיהר, או אסר והתיר, וכן עדים שהעידו על שדה או על טלית שהן של פלוני, כולן רשאים ליקח אותו חפץ. אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו, שלא יאמרו בשביל כך זיכה לזה שיתננה לו בזול.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

את מקום הנקבים על פי הקנה, אם הנקבים והשלם שבין נקב לנקב חופה את רוב הקנה, הרי זו טריפה, ואם לאו כשרה.

ה. גרגרת שנפחתה כדלת, שלא נטל הפחת, אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו, אינה טריפה אלא אם נפתח כדי שיכנס איסר לרחבו. (והוא שיעור גדול מאיסר, שצריך שיהא נכנס ויוצא, משום שאין כאן חסרון והדלת סותם את הנקב).

ו. גרגרת שנסדקה לארכה, לדברי רב אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה, כשרה. ולרבי יוחנן ורבי יונתן אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה, כשרה, ואין צריך שישתייר חוליא שלימה.

ז. כל הצואר כולו כשר לשחיטה, מטבעת הגדולה (לרבי יוסי ברבי יהודה וחכמים לעיל י"ח), עד כנפי ריאה התחתונה, כלומר שהיא תחתונה כשהבהמה תלויה, והיא עליונה כשאוחזים בקנה והריאה תלויה למטה, שכל שפושטת צוארה ורועה זהו מקום שחיטה, ובלבד שלא תאנס בידי אדם למשוך את הסימנים חוץ לחזה.

ונסתפקו בגמרא אם אנסה עצמה לפשוט מאד צוארה בשעת שחיטה, ושחט באותו מקום שנמשך יותר ממה שרגילה לפשוט כשהיא רועה, אם כשרה או לא. ולא נפשט. (ולהלכה מחמירים מספק). ואם השוחט אנס ומשך את הסימנים מן החזה לצוואר ושחט שם, וודאי פסולה.

כשהזמינוהו היה בא לפי שהם מתכבדים בו, והנאה שלהם היא ואין זו מתנה.

דף מ"ה

א. גרגרת שנפסקה, נטרפת ברובה. ואם ניקבה, אם הנקב הוא גדול כאיסר, הרי זו טריפה.

היה סביב להיקפה נקבים דקים כנפה, אם אין בנקבים חסרון, הרי היא כפסיקה ומצטרפים לרובה, שמשערים אילו היו כל הנקבים מחוברים יחד היה רובה נפסק, הרי זו טריפה, ואם לא היה רובה נפסק כשרה. ואם היו נקבים שיש בהם חסרון, משערים אילו היו הנקבים מחוברים יחד ויהיה בהם שיעור כאיסר הרי זו טריפה.

ב. ניטלה מן הגרגרת רצועה לארכה, משערים אם יעגלו את הרצועה שנחסרה ויהיה גדול כאיסר, הרי זו טריפה.

ג. גולגולת של מת, שיש בה חסרון כדי שינטל מן החי וימות, והוא כמלא מקדח של רופאים, אינה מטמאה באהל. ואם יש בו נקב אחד ארוך שאינו עגול, רואים אותו אם יתנו ארכו לעגלו ויהיה כמלא מקדח הרי זה חסרון ואינו מטמא באהל. וכן אם יש בו נקבים קטנים הרבה, כולם מצטרפים לשיעור כמלא מקדח.

ד. עוף שיש בגרגרת שלו נקבים כנפה, חותך למטה מן הנקבים ובצדיהם עד שיוכל לקפל את הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה, ומניח

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

יג. ניקב הלב לבית חללו הרי זו טריפה, למסקנת הגמרא בין אם ניקב לבית חלל הגדול (האמצעי), ובין אם ניקב לבית חלל קטן (החדרים הקטנים שיש לו מסביב), הרי זו טריפה. ולרבי שמעון אינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות, כלומר לסמפון הגדול שאליו מתכנסים כל הסמפונות.

יד. קנה הלב, והוא חלב שעל גבי דופני הריאה, לרב נטרף בנקב כל שהוא, ולשמואל אינו נטרף עד שיפסק רובו.

טו. לאחר שהקנה נכנס לחזה הוא מתפצל לשלשה, האחד פורש לריאה, ומתחלק בתוכה, והן הסמפונות, השני פורש לכבד, והשלישי פורש ללב. לרב נחמן זה שפורש לריאה דינו כריאה שנטרף בנקב כל שהוא, והפורש לכבד דינו ככבד שאינו נטרף עד שינטל כולו. והפורש ללב דינו שנוי במחלוקת רב ושמואל כמו שנתבאר. ולמר בר חייא, זה שפורש לריאה דינו ככבד, והפורש לכבד דינו כריאה, והפורש ללב שנוי במחלוקת רב ושמואל.

טז. חוט השדרה, לרבי אינו נטרף עד שיפסק ברובו. ולרבי יעקב אפילו אם ניקב הרי זו טריפה. מעשה בא לידי רבי חוט השדרה שניקב והורה להחמיר כרבי יעקב, ולא סמך על דבריו. ואין הלכה כרבי יעקב.

יז. וכמה רובו של חוט השדרה, לרב שנפסק רוב עורו, שאם נחתך רוב היקף עורו סביב, אע"פ שהמוח לא נפרד כלום, הרי היא טריפה. אבל אם רוב עורו קיים, אע"פ

ח. ניקב הקנה למטה מן החזה, והוא המקום שאינו ראוי לשחיטה, נידון כריאה שנטרף בנקב כל שהוא, ולא כקנה שכשר עד שיפסק ברובו.

ט. איזהו חזה הניתן לכהנים בקרבן שלמים? רחבו, זה הרואה את הקרקע. ושיעור ארכו, למטה עד הצואר, ולמעלה עד הכרס. וחותר שתי צלעות משתי דפנות אילך ואילך.

י. ניקב קרום של מוח, יש אומרים שאם ניקב קרום העליון המחובר לגולגולת מבפנים, אע"פ שלא ניקב התחתון, והוא הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו, הרי היא טריפה. ויש אומרים שאינה נטרפת עד שניקב קרום התחתון.

יא. קרום התחתון של מוח דק מאד, ואין ניכר לגמרי, ונראה כמוח עצמו, לפיכך נתנו בו סימן מביצי זכר שדומין לו, שגם להן יש שני קרומים לבד הכיס, האחד חיצון ואחד שהביצים מונחים בו.

יב. כל מה שב'קדירה' כלומר בגולגולת, נדון כמוח ונטרף בנקב כל שהוא. וכשהתחיל לימשך לצאת מן הקדירה לצד חוט השדרה, נדון כחוט השדרה ונטרף בפסיקת רובו. ושני פולין (בלוטות הנראות כפול) מונחים על פי הקדירה, מה שמן הפולין ולפנים נדון כלפנים ודינו כמוח, ומה שמן הפולין ולחוץ נדון כלחוץ ודינו כחוט השדרה. ומה שכנגד הפולין עצמן, נסתפק רבי יהושע בן לוי אם נדון כלפנים או כלחוץ, ומסתבר לו שנדון כלפנים ונטרף בכל שהוא.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

הוא חוזר ומתפצל עוד לשלשה, ולמטה מהם מתפצל עוד, וכן בהרבה מקומות עד סופו. ואם נפסק רוב החוט עד בין הפרשות הללו, עד בין הפרשות ראשון הרי זו טרפה, ואם נפסק מבין הפרשות שלישי כשרה, שכבר תשש כחו והיריכים מעמידין את שדרתו, ואינה מתה בכך. ואם נפסק בשניה, נסתפק שמואל אם נטרפה או לא.

רב הונא בריה דרב יהושע נסתפק במה שאמרו שעד בין פרשות ראשון טריפה, אם עד בכלל, שבין הפרשות הראשון בכלל ואם נפסק שם החוט ברובו טריפה, או שלא עד בכלל' (וכל בין הפרשות הראשון דינו כשניה שהוא ספק).

ולצד שלא עד בכלל' נתספק רב פפא אם נפסק החוט הגדול בפי הפרשה, והוא כנגד פי הפצולים הראשונים במקום הפיצול, אם היא טרפה או בכלל שניה שהוא ספק. ולצד ש'עד בכלל' נסתפק רבי ירמיה אם נפסק הפיצול עצמו מן החוט אם נטרפה או לא. (ובפרשה שלישית, הפרשה עצמה וודאי תידון כבשר ואם נפסק כשרה).

ב. ועד היכן חוט השדרה בעוף ליטרף בפסיקת רובו? לרבי ינאי עד למטה מן האגפים, ולריש לקיש עד בין אגפים.

ג. ניטלה הכבד, לרבי חייא אם נשתייר ממנה כלום, אפילו פחות מכזית כשרה. ולפיכך היה רבי חייא זורק את הכבד ואינו אוכלה, שלא היה מחשיבה כדבר שהנפש תלוי בה. ולרבי שמעון ברבי רק אם נשתייר כזית

שנפסק רוב מוחו מבפנים אין זה מעלה ולא מוריד והיא כשרה. וי"א שגם אם נפסק ונפרד רוב מוחו הרי זו טריפה, וכל שכן שאם נפסק רוב עורו שהיא טריפה, שהרי רוב העור מחזיקו, וכיון שנפסק העור סוף המוח לפרד ולצאת.

יה. נתמרח המוח של חוט השדרה, שנשפך כקיתון של מים מראשו לסופו ומסופו לראשו, או שנתמסמס, שאינו יכול לעמוד מפני שנעשה צלול, ולא כל כך שיהיה נשפך כקיתון של מים, אבל כשאוחזים אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל, הרי זו טריפה. ואם אינו יכול לעמוד מפני כבדו, שהוא עב וכבד אבל לא נתרכך מבפנים, נסתפק רבי ירמיה אם טריפה היא או לא. ואם נתמזמז, שנתרוקן מהמוח מקצתו מאליו, כשר.

יט. אדם שנתמזמז המוח שלו ע"י שחבט ראשו בכותל, לא נעשה טריפה, אבל אינו מוליד.

דף מ"ו

א. חוט השדרה יוצא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה עד סוף הזנב. ועד היכן כוחו של חוט שתהיה הבהמה טרפה בפסיקתו? עד בין הפרשות, והוא עד מקום שהוא מתפרש ומתפצל פצולים, שכנגד הירכים הוא מתחיל להתפצל ויוצא ראש אחד לירך זו, ואחד לזו, והאמצעי יורד לזנב, ולמטה מאותן פיצולים כנגד שתי אצבעות

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ונתן סימן לדבר שניקב מלבוש האדום שהריאה מונחת בו, שקרום התחתון אדום הוא. וכן היא שיטת רבא שאם ניקב קרום העליון, או אפילו ניטל לגמרי והופשטה כגלודה ונשארה בקרום התחתון כתמרה אדומה, כשרה, שקרום התחתון מגין.

ואם ניקב רק קרום התחתון ולא ניקב העליון, ו"א שהעליון מגין והיא כשרה, ו"א שאינו מגין והיא טריפה. ולהלכה היא כשרה.

ח. ולפיכך ריאה שהיא משמעת קול כשנופחים אותה כאילו רוח יוצא ממנה, אם יודעים מהיכן בא הקול, מושיבים על אותו מקום כנף או רוק או קש, ונופחים אותה, אם הכנף או הרוק מבצבץ, בידוע שיש שם נקב וטריפה היא. ואם אינו מבצבץ, כשרה היא. ואם אין יודעים מהיכן בא הקול, מניחים אותה בגיגית של מים פושרים ונופחים אותה, אם המים מבצבצים, יש כאן נקב והיא טריפה. ואם אינם מבצבצים, כשרה היא, וקול הנשמע הוא משום שניקב קרום התחתון ולא ניקב העליון, והרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת חוץ מפני קרום העליון, ונכנס לבין שני הקרומים ומשמיע קול. (אבל לא יניחנה בחמין לפי שהיא מתכווצת ונסתם הנקב, ולא בצוננים שמקשין אותה כאבן, ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון, העליון נקרע מחמת שהוא קלוש, ומים הצוננים מותחים אותה כשמתקשה).

ט. ריאה שהאדימה מקצתה כשרה. האדימה

כשרה, אבל אם לא נשתייר כזית הרי זו טריפה, שהיה מחשיב את הכבד לדבר שנפש הבהמה תלוי בה, והיה מטבילה ואוכלה שכל נפש משיב את הנפש, ולפיכך צריך שישתייר בה כזית כדי שתעלה ארוכה ותחזור ותתרפא. (ע"פ לשון שני שנראה לרש"י עיקר). וסימן לדבר 'עשירים מקמצי', שרבי שמעון בן רבי בנו של נשיא היה, ומקמץ ואינו זורק את הכבד.

ד. לרבי זירא צריך שישתייר כזית מן הכבד במקום מרה, ולרב אדא בר אהבה צריך שישתייר במקום שהיא חיה משם, והיינו במקום תליתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות.

וכדי לצאת שתי הדיעות החמיר רב פפא שצריך שישתייר כזית גם במקום המרה וגם במקום שהיא חיה משם.

ה. ונסתפק רבי ירמיה אם נשתייר מן הכבד כזית מתלקט, שאינו במקום אחד אלא חצי כזית כאן וחצי כזית כאן, אם כשירה או לא. ועוד נסתפק אם נשתייר כזית כרצועה. ועוד נסתפק רב אשי אם נשתייר כזית מרודד, שהוא דק ומרוקע. ולא נפשט.

ו. נעקרה הכבד במקומות הרבה, אבל עדיין מחוברת בטרפס מעט כאן ומעט כאן, וכולה קיימת, הרי היא כשרה.

ז. ניקבה הריאה, לרב ושמואל ורב אסי אם ניקב קרום העליון הרי זו טריפה. ו"א שרק אם ניקב קרום התחתון. וכן דעת רב נחמן,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

אם מראה הנקבים שוים, שמכיון שנעשית בה בועה אין מראה ניכר בה, שעשויה להשתנות כל שעה, ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה.

טו. שתי אונות של ריאה שהן סרוכות ודבוקות זו לזו, אם שלא כסדרן הן, כגון שנדבקו שתי החיצונות בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה, אין להם בדיקה, שסירכא זו מחמת נקב היא באה, שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב, נקפה ונעשה קרום, ואע"פ שסותם את הנקב ואין מוציא רוח, מאחר שהקרום עלה מחמת מכה אינו קרום, שסופו ליסתר. אבל אם היו האונות כסדרן הבהמה כשרה, שזו מגינה על זו וחוזרת לבריאותה, ששוכבות זו על זו ואינן מתפרקות והקרום הולך וחזק (אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו לכאן והקרום מתפרק ונסתר).

דף מ"ז

א. היו שני בועות בריאה הסמוכות זו לזו, אין להם בדיקה, לפי שסמיכתם הוא מחמת נקב שהיה בריאה, והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו, והיא טריפה. ואם בועה אחת היא ונראה כמין סדק באמצעייתה ודומה לשתיים, קורעין אותה בקוץ באחת מצידיה, אם נשפך מזה לזה בועה אחת היא וכשרה, ואם לאו שתי בועות הן והיא טריפה משום חשש נקב.

כולה, לרבא היא טריפה. ולרבינא היא כשרה, כי כשם שכאשר האדימה מקצתה היא חוזרת לבריאותה, כך כשהאדימה כולה היא חוזרת לבריאותה.

י. החובל בשבת, בכל שקצים ורמשים (חוץ משמונה שרצים) אינו חייב עד שתצא מהם טיפת דם, ואף על פי שנצרר הדם והאדים עורן מבחוץ, אין זו חבורה, שמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים, והוא חוזר ומבריא. אבל בשמונה שרצים אם נצרר הדם, אע"פ שלא יצא, חייב, לפי שעורם קשה, ומכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מבפנים וסופו לינקב ולצאת.

יא. ריאה שיבשה מקצתה, אם היא נפרכת בציפורן טריפה. אבל אם לא יבשה כל כך כשרה, שמאחר שלא שולט בה אויר היא חוזרת לבריאותה.

יב. בכור שנתייבשה אזנו הרי זה מום. ואיזו היא יבשה? לתנא קמא כל שתינקב ואינה מוציאה טיפת דם הרי זה מום, לפי שהרוח שולט בה ואינה חוזרת לבריאותה. ולרבי יוסי בן המשולם אינו מום עד שתהא נפרכת בצפורן.

יג. ריאה שיש עליה קליפות קליפות, שחורות או גוונים אחרים, כשרה.

יד. בועה שניקבה בריאה (ולא משמש בה הטבח את ידו), ואין ידוע אם קודם שחיטה היא לאחור שחיטה, אי אפשר לבדוקה על ידי שיקרבו בועה אחרת אצלה ולנוקבה, ולראות

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

להמתין עד שיהא דמו נבלע בבשרו, והמתנינה ומלה אותו וחיה, וקראוהו נתן הבבלי על שמו. ועוד מעשה באשה אחרת כן וראה רבי נתן שהוא ירוק, והורה להמתין עד שיפול בו דמו ועשתה כן וחיה, וקראוהו נתן הבבלי על שמו.

ז. ריאה שמראה שלה דומה לכבד, כשרה. ואם דומה לבשר, הרי זו טריפה. וסימנך ובשר בשדה טריפה.

ח. היה מקום סתום בריאה שאין האויר נכנס בו, קורעים אותה בסכין, אם יש שם מוגלא כשרה, ואם אין שם מוגלא, מניחים במקום החתך נוצה או רוק, ומנפחים את הריאה, אם הנוצה או הרוק מבצבץ כשרה, שהרי נכנס שם אויר, ואם לאו, וודאי ליקוי הוא וטריפה.

ט. קרום שעלה מחמת מכה בריאה, אינו קרום, לפי שסופו ליסתר. וכל סירכא שיש בריאה הוא קרום העולה מחמת מכה, ולפיכך אע"פ שאין הרוח יוצא הרי זו טריפה. (דין ריאה שמשמעת קול כשנופחים אותה נתבאר לעיל דף מ"ו).

י. ריאה שנשפכה כקיתון, שבשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה, ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים, אע"פ שיש כאן חסרון מבפנים, שמתחלה היא כולה מלאה ועכשיו חציה ריקנית, אינו חסרון וכשרה. ודווקא כשלא נימוקו הסמפונות, אבל אם נימוקו הרי זו טריפה. ומנין אנו יודעים שלא נימוקו הסמפונות? מביאים קערה של חרס, וקורעים את הקרום

ב. חמשה אונות יש בריאה. כשהבהמה תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח, יהיו שלש מן האונות מימינה ושנים משמאלה. היה חסר לה אחת מן האונות, או שנתחלפו אצלה מנין האונות (שיש לה שנים מימין ושלש משמאל), הרי זו טריפה.

ג. היה לה יותר מחמש אונות, לרבא הרי זו טריפה, ולמרמר כשרה, וכן הלכה. ודוקא כשהיותרת עומדת בשורה עם שאר אונות, אבל אם היא עומדת בין השורות, הרי זו טריפה. חוץ מ'אונת הוורד הקטנה' המצויה בבהמות רבות, שאע"פ שעומדת בין השורות כשרה. ודוקא אם נמצאת מתחת לריאה, אבל אם היא על גבה, אפילו אינה אלא כעלה של הדס, הרי זו טריפה.

ד. היתה הריאה דומה לעץ, הרי זו טריפה. ו"מ שדומה לעץ במראה, שנעשית לבנה כבקעת, וי"מ שהוקשה ומישוש שלה קשה כעץ. וי"מ שהיא חלקה כעץ, שאין לה חיתוכים של אונות.

ה. היה מראה הריאה כצבע כחול, כשרה. היתה כקורט דיו יבש שהוא שחור, טריפה, לפי שהשחור אדום הוא, אלא שלקה. היתה ירוקה כמין עשבים, או אדומה, כשרה, לפי שסופה להבריא. אבל אם היתה ירוקה ככשות או ככרום או כמראה ביצה, הרי זו טריפה.

ו. מעשה באשה שמתו שני בניה מחמת מילה, וראה רבי נתן בבן השלישי שהוא אדום, שהיה דמו הולך בין עור לבשר, והורה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

עצמון, אין זו סירכא קיימת והיא טריפה. ואם אינה דבוקה במקום שגדלים יחד, בכל אופן הרי זו טריפה.

ג. היתה הריאה סמוכה לדופן, שהיא דבוקה בצלעות (במקום שאינם גדלים יחד, שאם יש שם נקב היא טריפה), ואין יודעים אם יש שם נקב, לרב נחמון אם לא העלתה הריאה צמחים, אין חוששין שמא ניקבה, אלא תולין את הריעותא בדופן, ואומרים שדופן זה מכה היתה בו, וכשחיתה קלטה הריאה אצלה. ואם העלתה הריאה צמחים סביבות סמיכתה לדופן, חוששים שמא המכה היא בריאה וצריך לבודקה. ולמר יהודה בשם אבימי גם אם לא העלתה צמחים חוששים וצריך לבודקה.

והיאך בודקים אותה? מביא סכין שפיו חדוד ודק וחותר יפה, שלא יקרע קרום הריאה במושכו אותה מן הדופן, ומפרידים את הריאה מן הדופן, אם יש ריעותא בדופן, תולים שהמכה היתה בדופן וכשרה, ואם אין ריעותא בדופן אנו תולין שהמכה היתה בריאה והיא טריפה. ורב נחמיה בריה דרב יוסף בדקה בפושרים לאחר שפירקוה ומצאו מכה בדופן, שמנפח בה, ואם המים מבצבצין טריפה היא, שהרי ניקבה.

ד. שתי אונות של ריאה שסרוכות ודבוקות זו לזו, אין להם בדיקה להכשירה. (ראה פרטי הדינים בדין זה לעיל דף מ"ו). למר זוטר א בריה דרב הונא בשם רב נחמיה בריה דרב יוסף יש להם בדיקה בפושרים. ורב נחמון

ושופכים את הכל לתוך הקערה, אם נראים בה חוטים לבנים, וודאי מיחוי הסמפונות הוא וטריפה, ואם אין בה חוטים לבנים כשרה.

יא. הריאה שניקבה, לתנא קמא היא טריפה בכל אופן, ולרבי שמעון אינה טריפה עד שתניקב לבית הסמפונות. ודוקא אם אין בה חסרון, אבל אם יש בה חסרון, מודה רבי שמעון שהיא טריפה גם אם לא ניקבה עד לבית הסמפונות.

יב. ריאה שנימוקה, שנתרוקנה מאליה מקצתה ואינה נשפכה כקיתון, אבל במקצתה לא נשאר כלום, אם קרום שלה קיים, אפילו אם חלל החסרון מחזיק רביעית, כשרה.

דף מ"ח

א. בהמה שניטלה שלפוחית שלה, והוא הקרום שהולד מונח בה, כשרה. וכן בהמה שהתליע כבד שלה, כשרה.

ב. ריאה שניקבה, ודופן סותמתה, אם ניקבה במקום שהריאה והדופן גדלים כאחד וסמוכים תמיד, והוא במקום שהאונות מופרדות סמוך לצואר במיצר החלל, והריאה נסבכת ונאחזת בבשר שבין שתי הצלעות, כשרה, שהיא סתימה חזקה שאינה מתפרקת. ואע"פ שמתחילה היתה נקובה, כיון שנסתמה על ידי דביקתה בבשר חזרה להכשרה. אבל אם היא דבוקה בצלעות

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

כאן חשש נקב, שהמכשירים סוברים שתולין שהמחט נכנס דרך הקנה ובא בסמפונות, ומן הסמפונות לבשר, וקרום החיצון לא ניקב. ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע, מאחר שהריאה לפנינו ואין רואים בה נקב, בהכרח שנכנסה דרך הסמפונות. והפוסלים סוברים שתולין שנכנס דרך הוושט, לפי שאין דרך הקנה לבלוע, וניקבה את הדקין, ויצאה וניקבה את קרום הריאה ונכנס לתוכה.

וגם המכשירים לא הכשירו אלא כשהריאה לפנינו והיא שלימה, שמאחר שלא נמצא בה נקב אנו תולים שנכנס דרך הקנה, אבל אם לא באה הריאה שלימה לפנינו, לדברי הכל חוששים לנקב והיא טריפה.

ואם המחט נמצא בסמפון הגדול שבריאה, גם הפוסלים כשנמצא מחט בריאה לא הורו בה לא איסור ולא היתר, להיתר לא הורו שמא נכנס דרך הוושט, ולאיסור לא הורו שמאחר שנמצא בסמפון הגדול מסתבר שנכנס דרך הקנה לסמפונות, שאם נכנס דרך הושט מי היה מכוונה לאותו סמפון.

י. סמפון של ריאה שניקבה, אם ניקב שכשמתפצל מחבירו אצל דופן של חבירו, הרי זו טריפה, שמכיון שדופן חבירו קשה, הרי הוא עומד כנגדו ואינו סותם את הנקב ואינו מגין עליו. אבל אם ניקב לאחר פיצולו ברחוק, כשרה, שבשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו.

יא. מעיים הסובבים את השומן הנקרא

דחה דבריו, שהרי ממה נפשך אחת מהם נקובה.

ה. אדם שניקב גיד שלו, פסול לבוא בקהל משום כרות שפכה, מפני שזרע שלו שותת ואינו מוליד. נסתם הנקב לאחר מכן, כשר לבוא בקהל, מפני שהוא מוליד. וזהו פסול שחוזר להכשירו.

ו. ריאה שניקבה והוכשרה על ידי דביקתה בדופן, ולאחר מכן ניקב הדופן כנגד הריאה, הרי זו טריפה. וכן מרה שניקבה והוכשרה על ידי דביקתה בכבד, ולאחר מכן ניקב הכבד כנגד המרה, הרי זו טריפה. ולא מנה התנא בין הטריפות נקובת הדופן ונקובת הכבד שהם טריפות באופן זה, לפי שאינם טריפות מחמת עצמן אלא מחמת אבר אחר.

ז. ריאה שהעלתה צמחים, כשרה. רבי יוחנן לא היה רוצה להורות בה היתר, והיה שולח את השואלים עליה לרבי יהודה ברבי שמעון שהיה מורה בה היתר בשם רבי אלעזר ברבי שמעון.

ח. כליה שהיא מלאה מוגלא הרי זו טריפה. היתה מלאה מים זכים, הרי זו כשרה.

ט. מחט שנמצאת בריאה, לרבי יוחנן רבי אלעזר ורבי חנינא היא כשרה, ולרבי שמעון בן לקיש ורבי מני בר פטיש ורבי שמעון בן אליקים היא טריפה. והכל מודים שחסרון מבפנים אינו חסרון, ולפיכך אין לפוסלה מטעם שהברזל אוכל הבשר סביבותיו כששוהה שם ומחסרו. אלא שנחלקו אם יש

וגם אם ראש המחט נמצאת תחובה בדופן ופיה בכרס, אין פוסלים אותה כשניקבה דופן אחד, ואין אומרים שבודאי מבחוץ נכנסה, שניקבה את הוושט או כרס או דקין ובאת לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה לעובי בית הכוסות, ועברה כבר כולה את הדופן החיצון ולא הספיק ראש שלה לעבור את דופן הפנימי, שאם מבפנים באתה ועכשיו היא מתחלת לצאת דרך עובי בית הכוסות, הרי אין דרך הראש לנקב, לפי שאוכלים ומשקין דחקה, ומתוך הדחק נכנס ראשה בבשר, ומאחר שאין רואים נקב יוצא לחוץ כשרה.

דף מ"ט

א. מחט שנמצא בסמפון הגדול של הכבד, להונא מר בריה דרב אידי הרי זו טריפה, שבודאי לא נכנסה אלא דרך הוושט, וניקבה כרס או וושט או דקין ויצתה. ולרב אדא בר מניומי ורבינא כשרה, שמאחר שנמצאת בסמפון הגדול, לא מסתבר שנכנסה דרך הושט, כי מי כיוונה להיכנס בסמפון זה, אלא דרך הקנה נכנסה, והקנה וקנה הכבד סמוכין זה לזה כשמתחלקים סמוך לריאה, וגם קנה הלב וקנה הכבד מתחלקים לסמפונות בראשן האחד, ותולין שנכנסה מסמפוני הכבד לסמפוני קנה הכבד, ומשם עלתה לכבד דרך הסמפונות.

ב. נמצא גרעין של תמרה במרה, הרי זו כשרה, שבודאי נכנסה דרך הקנה והגיעה אל סמפון הכבד ומן הכבד הגיעה למרה,

'כנתא' שניקב באותו צד שבינו לחברו, ולא ניקב חיצון שבכולן, כשרה, שחבירו הסמוך לו מגין עליו.

יב. אין אומרים בטרפות זו דומה לזו, שהרי כשנחתך בשר רגלים למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם, היא חיה וכשרה, וכשנחתך למטה במקום צומת הגידין, אע"פ שהוא נמוך יותר, הרי היא מתה וטרפה.

יג. מחט שנמצא בכבד, אם ראשה העב נחבא בתוך הכבד, וחודה יוצא לתוך חלל הבהמה, כשרה, שבודאי דרך הסמפון באה ויצא לכבד וממנו לחוץ, ולא ניקב אחד מן האברים שנפסלים בנקב. אבל אם ראשה בחוץ לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד, הרי זו טריפה, שבודאי דרך הוושט נכנסה תחלה, וניקבו הדקין ויצתה ונכנס פיה לכבד, וכל שניקבו הדקין הרי זו טריפה.

ידוקא במחט עבה שאינה יכולה לנקב דרך ראש שלה, אבל אם היתה דקה שיכולה לנקב בבשר גם דרך ראשה, אפילו אם ראשה בפנים הרי היא טריפה, שמא באה דרך הדקין וניקבה אותם בצד ראשה.

יד. מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, והוא בסוף הכרס ועשוי ככובע, ושפת דופנו כפולה בשתי דפנות אדוקות זו בזו ושומן מחברן, אם היתה מצד אחד, שניקבה את דופן הפנימית ולא ניקבה את השנית, כשרה, שחברתה מגינה עליה. ואם היתה משני צדדים, שניקבה גם את השנית ויצאה לחלל הגוף, הרי זו טריפה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שלאחר שחיטה פירשה והיא כשרה. וכן הלכה.

ו. לרבי שמעון אין ריאה שניקבה טריפה עד שתינקב לסמפון הגדול. ונחלקו חכמים אם הלכה כמותו או שאין הלכה כמותו, ובגמרא פסקו שאין הלכה כמותו.

ז. לרבי ישמעאל למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מ'כה תברכו את בני ישראל', וברכה לכהנים מ'ואני אברכם' שהקב"ה מברך לכהנים. ולרבי עקיבא למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מ'כה תברכו', וברכה לישראל מפי הקב"ה מ'ואני אברכם', שהכהנים מברכים לישראל והקב"ה מסכים על ידם. וברכה לכהנים למדנו מ'ואברכה מברכך'. ונמצא שרבי ישמעאל שהוא כהן מסייע לכהנים, שלדבריו נאמר להם ברכה אצל ברכת ישראל, והיא עדיפה מברכת 'ואברכה מברכך', לפי ששמעו שהכהנים מתברכים עם השאר.

ח. חלב שעל הקיבה למסקנת הגמרא, לשיטת רבי ישמעאל קרב על המזבח, ובחולין אסור באכילה, שדורש מ'את החלב אשר על הקרב', מה חלב המכסה את הקרב יש עליו קרום דק, והוא נקלף מעל החלב, שאינו אדוק בו כל כך, כך כל חלב שיש עליו קרום ונקלף קרב למזבח (ובחולין אסור באכילה), ולפיכך גם חלב שעל הקיבה וגם חלב שעל הדקין קרבים למזבח ואסורים באכילה, שהרי יש להם קרום ונקלף.

ולשיטת רבי עקיבא אין חלב שעל הקיבה

שאם נכנסה דרך הוושט אינה ראויה לנקב כלום ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב. ואע"פ שהגיעה למקום שאינה יכולה לצאת דרך הסמפון, על ידי נענוע שנענעה הבהמה בהליכתה ימים רבים, נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת.

וכל זה בגרעין של תמרה, אבל אם נמצא גרעין של זית שהוא חד, הרי זו טריפה (לסובר שבמחט הרי זו טריפה), לפי שהיא קורעת כמחט.

ג. למה נקרא שמה ריאה? לפי שמאירה את העינים, שכאשר מערבים בה סממנים המאירים את העינים, אף היא מסייעת עמם. וכשהאווז נלקח בדינר, ריאה שלה שווה ארבע עם סממנים המעורבים בה.

ד. נמצא נקב בריאה במקום שמשמשה ידו של טבח, כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחזקה ונמצא שם נקב, לרב אחא בר נתן ולרבי אבהו תולין שהנקב נעשה על ידי הטבח והבהמה כשרה, ולמר זוטרא בריה דרב מרי אין תולין וחוששים שמא היה שם נקב קודם לכן והיא טריפה. ולהלכה תולין בטבח והיא כשרה. וכן מסתבר, שהרי כשבא זאב ונטל בני מעיים והחזירם כשהן נקובין, תולין שניקבו על ידי הזאב, ואין חוששים שמא במקום נקב נקב.

ה. יצאה תולעת מן הריאה וניקבה אותה, י"א שחוששים שמא קודם שחיטה פירשה וכבר היתה נקובה בחייה והיא טריפה, וי"א

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

הואיל ולדברי רב יש כאן איסור דאורייתא.

י. שלשה משקים אסורים משום גילוי: היין והמים והחלב. ושאר כל המשקים, לתנא שבמשנה מותרים, וכן לתנא קמא בברייתא אין בחמשה אלו משום גילוי: ציר חומץ שמן דבש ומוריים. ולשיטת רבי שמעון גם אלו אסורים משום גילוי, והביא רביה מנחש ששתה ציר בצידון. ולחכמים נחש שוטה היה, ואין מביאים רביה מן השוטים. ור"ש בן אלעזר היה אוסר בדבש כרבי שמעון.

רבא הורה להקל בדבש כדעת התנא במשנה, ועוד שהתורה חסה על ממונם של ישראל. ולרב נחמן בר יצחק אין לסמוך על כך הואיל ולרבי שמעון הוא אסור, ויש בדבר משום סכנת נפשות. ועוד שבדבש יש גם שיטת רבי שמעון בן אלעזר שהוא אוסר.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע וחכמים הורו כדעת תנא קמא בציר שאין בו איסור גילוי, וכשנזדמן להם מים או יין מגולה, היו מניחים אותו בציר, שהציר שורף את הארס ושוב אינו מזיק.

יא. חלב העשוי ככובע אינו סותם את הנקב להכשיר את הטריפה. ונחלקו חכמים מהו חלב זה, יש מפרשים חלב שעל הלחולת המוציאה ריעי, והוא עשוי קרטין קרטין כעין חטים, ואם ניקבה הלחולת, ואותו חלב סותם את הנקב, אין זו סתימה והיא טריפה. ויש מפרשים שומן הלב, שעשוי ככובע והלב נחבא בו, ואם ניקב הלב או הריאה סמוך לו והוא סותמו, אין זו סתימה והיא טריפה.

קרב למזבח (ובחולין מותר באכילה), שדורש מה חלב המכסה את הקרב הוא 'תותב', כלומר פרוש כשמלה, ויש עליו קרום ונקלף, כך כל חלב שהוא תותב ויש עליו קרום ונקלף קרב למזבח, ולפיכך רק חלב שעל הדקין קרב ואסור באכילה, שהוא פרוש כשמלה, אבל חלב שעל הקיבה שאינו פרוש כשמלה, אלא אדוק חתיכות חתיכות, אינו קרב על המזבח ומותר באכילה.

ובשם אבותיו היה רבי ישמעאל דורש להיתר כרבי עקיבא, ועל סמך זה נהגו הכהנים המקבלים את הקיבה לנהוג היתר בחלב שעל הקיבה.

ט. חכמים נחלקו איזה חלב סותם את הנקב להכשיר את הבהמה מלהיות טריפה:

לדעת רב חלב טהור בבהמה, סותם את הנקב, וכגון דקין שניקבו, וחלב ה'כנתא' סותם את הנקב, הרי זו כשרה, לפי שהוא אדוק מאד ויש כאן סתימה הגונה. אבל חלב טמא אינו סותם, וכגון כרס או המסס שניקב, וחלב המכסה את הקרב סותם אותם, אינה סתימה והיא טריפה, לפי שאינו אדוק. ובחיה שחלבה מותר, כל שכמותו טהור בבהמה סותם, וכל חלב שכמותו טמא בבהמה אינו סותם הוואיל ואינו מחובר יפה.

ולשיטת רב ששת בין חלב טהור ובין חלב טמא סותם את הנקב ומכשיר את הטריפה. מעשה והורה רבא להיתר משום דברי רב ששת, ועוד שהתורה חסה על ממונם של ישראל. ולרב פפא אין ראוי להקל משום כך

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דף נ'

אוסרים אותו באכילה לפי שנקרא 'תותב', ובני ארץ ישראל אוכלים אותו, שמאחר שהוא מחובר במקצת לא נקרא 'תותב' והוא בכלל חלב טהור.

ב. בני מעיים שניקבו, וליחה האדוקה בהם מבפנים סותמת אותם, לרבן שמעון בן גמליאל כשרה. "א שהלכה כדבריו, וי"א שאין הלכה כדבריו. ובגמרא הכריעו שאין הלכה כדבריו.

ג. כל שלשה ימים הראשונים של אבלות, אם לא היה אחד מן האבלים בבית, והיה במקום קרוב בתוך מהלך יום אחד, וראוי הוא לדעת בו ביום, אע"פ שלא ידע, חל אבלות עליו, ומונה את אבלותו עם שאר האבלים מיום ראשון. אבל אם היה במקום רחוק, מונה לעצמו שבעה ימים מיום שהוא בא.

ואם בא לאחר שלשה ימים ראשונים, לתנא קמא גם אם בא מקום קרוב מונה לעצמו שבעה ימים מיום שהוא בא, ולרבי שמעון אפילו אם בא ביום השביעי ממקום קרוב, מונה עמהם מיום ראשון. ונחלקו חכמים אם הלכה כרבי שמעון או שאין הלכה כמותו. ובגמרא הכריעו שהלכה כמותו על פי הכלל שהלכה כדברי המיקל באבל.

ד. מקיפים בבני מעיים, שאם נמצאו נקובים, ואין אנו יודעים אם קודם שחיטה ואם לאחר שחיטה, נוקבים נקב אחר בצידו, ורואים אם מראהם שוין כשרה, שבידוע שלאחר שחיטה היה. רב משרשיא בריה דרבא היה ממשמש בנקבים האחרים כשלא היו דומים

א. שני חלבים יש בחלב שעל הקיבה, האחד נקרא 'חימצא' והוא החלב שעל הקשת, ואסור באכילה (ללשון ראשון) גם לבני בבל וגם לבני ארץ ישראל, לפי שהוא פרוס כבגד ואסור לדברי הכל, ואם ניקבה הקיבה, אין חלב זה סותם את הנקב להכשירה מטריפה, כדן חלב טמא שאינו סותם את הנקב.

והשני נקרא 'בר חימצא', והוא החלב שעל היתר (והוא מבפנים של הקשת), ובחלב זה נחלקו בני בבל ובני ארץ ישראל, שבני ארץ ישראל אוכלים אותו, שסוברים כרבי עקיבא שאין חלב אסור אלא אם הוא 'תותב' קרום ונקלף, וחלב זה אינו 'תותב', שאינו פרוש אלא דבוק לקיבה, ולפיכך מותר באכילה. אלא שצריך ליטול ממנו מעט למעלה, מפני שחלב הקרב שוכב עליו, ואוכלים את השאר. ובני בבל אין אוכלים אותו, שסוברים כרבי ישמעאל שגם אם אינו 'תותב' הוא בכלל חלב האסור.

ואע"פ שבני בבל אוסרים אותו באכילה, מודים הם שלענין לסתום את הנקב דינו כחלב טהור שסותם את הנקב להכשיר טריפה. ונמצא שיפה כח הבן מכח האב, ש'בר חימצא' סותם את הנקב, ו'חימצא' אינו סותם.

וללשון שני הכל מודים בחלב שעל היתר שהוא מותר באכילה, שגם בני א"י וגם בני בבל סוברים כרבי עקיבא שהוא מותר, ונחלקו בחלב שעל הקשת, שבני בבל

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

טפח הרי זו טריפה. ואפילו אם רובה הוא כל שהוא פחות מטפח, אין צריך שיקרע עד טפח, אלא מכיון שנקרע רובה הרי זו טריפה.

י. נקדרה כרס החיצונה, שחסרה כמין ארובה עגולה, ורוחב הקדירה יותר מסלע, הרי זו טריפה, שאם תמתח לאורך או לרוחב תעמוד על טפח. וכמה הוא יותר מסלע, כשיעור שיכנסו בנקב בדוחק שלשה גרעיני תמרה עם אוכל הנשאר סביבותיהם, או שיכנסו בריווח כשהם בלא האוכל הנשאר סביבותיה.

דף נ"א

א. מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, אם היתה מצד אחד, שניקבה דופן הפנימית ולא ניקבה את השנית, כשרה, שחברתה מגינה עליה. ואם היתה משני צדדים, שניקבה גם את השנית ויצאה לחלל הגוף, הרי זו טריפה. (ראה לעיל דף מ"ח). אם נמצא עליה קורט דם, בידוע שלפני שחיטה ניקבה וטריפה היא. אבל אם לא נמצא עליה קורט דם, בידוע שניקב לאחר שחיטה והיא כשרה.

ואין דומה לכל נקב שגם אם לא מצא דם הבהמה טריפה, כי כשנמצא נקב בלא מחט, אפשר שהדם יצא והתקנה בלחלוחית הבשר והלך, שאין לו היכן לידבק, אבל כשנמצא מחט, בוודאי היה נדבק מעט דם במחט.

ב. טבח שלקח בהמה ונמצא מחט בבית

היריכים, והכרס מיעוטו נחבא בצלעות החזה, ורובו תחת אותו קרום, ורואים כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס, ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד הכרס, הרי זו בכלל נקרע רוב כרס החיצונה והיא טריפה, ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום, כשרה. והכרס עצמו זהו כרס הפנימי שנטרף בנקב.

ז. לרבה בר רב הונא, צד הכרס הרואה את הקרקע, הנראה מיד כשפותח הטבח את הבהמה להוציא את המעיין, נקרא כרס הפנימי. וכן נהגו בנהרדעא, ויש בכלל זה מה שנקרא כרס פנימי לרבי נתן ורבי ישמעאל ולרבי יוחנן ולשמואל, שהמקום השנוא לזאבים והאיסתמוכא והמקום שאין בו צמר ומן המיצר ולמטה בכלל כרס זה, ונמצא שנהרדעא אין מקילים מדבריהם. (ורק מה שנקרא כרס פנימי לרבי אבינא בשם רב ובני מערבא אינם בכלל, שהם חולקים ומחמירים יותר).

(ולהלכה מחמירים כבני מערבא שכל הכרס נקרא פנימי ונטרף בנקב כל שהוא, אבל אין טורחים לבדוק בכל הטריפות לפי שהולכים אחר הרוב, ורק סירכות של ריאה בודקים אותן לפי שהם מצויות).

ט. לשיטת רבי יהודה בבהמה גדולה שרוב הכרס החיצונה הוא יותר מטפח, אם נקרע טפח הרי זו טריפה אע"פ שלא נקרע רובה. ובהמה קטנה, שרוב הכרס הוא פחות מטפח, אם נקרע רובה אע"פ שלא נקרע

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שלה, וצריך לבדוקה. והלכה כרב יימור שאין צריך לבדוק חוט השדרה שלה, ש'עוית' מצויה ופסוקת חוט השדרה אינה מצויה.

ו. זכרים המנגחים זה את זה, אע"פ שדואגים וכואבים, אין חוששים משום ריסוקי אברים, אלא שחמימות בעלמא תפסם. ואם נפלו לקרקע חוששים לריסוק אברים.

ז. אלים שנגנבו על ידי גנבים, והשליכו אותם למעלה מכותלי החצר ונפלים לארץ, אין חוששים בהם משום ריסוק אברים, שהם נזהרים שיפלו על מתניהם ולא יתהפכו על גבן עד שיתפרקו חוליותיהם, כדי שיוכלו לרוץ לפניהם. ואם החזירום הגנבים לבעלים והשליכום לחצר למעלה מן הכותל, אם מחמת יראה, חוששים לריסוק אברים, שלא אכפת להם היאך הם נופלים. ואם מחמת תשובה, אין חוששים לריסוק אברים, שבוודאי עשו תשובה כהוגן והשליכום באופן שלא ינזקו.

ח. היה אוחז בידו מקל, והכה על ראשה של בהמה, והלך המקל עד זנבה, או שהכה כלפי זנבה והגיע המקל עד כלפי ראשה, ואפילו אם הכה על השדרה כולה באורך, אין חוששים משום ריסוק אברים. (ע"פ גירסת רש"ל במסורת הש"ס). ואם נגמר המקל באמצע גבה, שלא היה ארוך ככל השדרה, או שהכה כנגד כל השדרה אלא שהיה במקל שיירי ענפים, חוששים לריסוק אברים. וכן אם הכה על השדרה לרוחב גבה של בהמה, חוששים.

הכוסות וניקבה באופן שהיא טריפה, וטוען על המוכר שהוא מקח טעות, אם הגליד פי המכה, בידוע ששלשה ימים קודם שחיטה ניקבה, ואם לקחה בתוך שלשה ימים הרי זה מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו. ואם לא הגליד פי המכה, יש כאן ספק אם קודם מקח ניקבה או לאחר המקח, ועל הטבח שרוצה להוציא מעותיו מן המוכר להביא ראיה שהיה קודם מקח, שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

ג. מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מבפנים, ולא היתה נראית מבחוץ, והפכו את בית הכוסות לצד החיצון, ומצאו מבחוץ קורט דם כנגד פי המחט, הרי זו טריפה, שאם לא היה שם מכה, קורט דם מניין? אלא בוודאי ניקבה גם מבחוץ.

ד. הניח בהמה על הגג, ובא ומצאה למטה על הארץ, אין חוששים משום ריסוקי אברים, הואיל ולא ראינוה שנפלה, ואין צריך להשהותה מעת לעת כדין נפולה, שמאחר שקפצה מאליה, וודאי אמדה עצמה ואם היה גבוה לה יותר מדאי לא היתה קופצה. וכן גדי שקפצה מן הארובה, אע"פ שאין לה כתלים להסתרך בהם, שהארובה אינה סמוכה לכותל, מאחר שקפצה מדעתה היא אומדת עצמה אם יכולה לקפוץ וכשרה.

ה. כבשה שרגליה האחרונים נגררים אחריה, לרב יימור תולים לומר שאחזה 'עווית' (כיווץ שרירים. ע"פ לעזי רש"י), והיא כשרה. ולרבינא חוששים שמא נפסק חוט השדרה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

יד. אע"פ שמפילים את הבהמה לארץ בבית המטבחים כדי לשחטה, אין חוששים לריסוק אברים משום נפולה, אפילו אם שמעו קול גניחותיו בשעת נפילתו, שכאשר הוא שוהה ליפול, הוא נועץ צפרניו עד שמגיע לארץ.

טו. לרב יהודה בשם רב, נפולה שעמדה, אין צריך להשהותה מעת לעת, אבל צריכה בדיקה (בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא). ואם לא עמדה, גם אם בדקנוה ונמצאת שלמה היא טרפה, שמחמת החבטה נתפרקו פרקיה וחוליותיה). ואם הלכה, אינה צריכה אפילו בדיקה. ולרב חייא בר אשי בין אם עמדה ובין אם הלכה צריכה בדיקה.

ולהלכה אם עמדה צריכה בדיקה ואם הלכה אין צריכה בדיקה (כרב יהודה בשם רב). ודוקא כשנפלה בלא ידיעה, אבל אם ידעה הרי אמדה את עצמה ומותרת.

לרב ירמיה בר אחא בשם רב, אם פשטה ידה לעמוד, אע"פ שלא עמדה, דינה כמי שעמדה (ואין צריכה שהיה מעת לעת רק בדיקה). ואם עקרה רגלה להלך, אע"פ שלא הלכה, דינה כמי שהלכה (וגם בדיקה אין צריכה, לשיטת רב). ולרב חסדא אם ניערה לעמוד, אע"פ שלא פשטה ידה, אלא נתחזקה ורצתה לעמוד, דינה כמי שעמדה ואין צריכה שהיה מעת לעת.

טז. לרב דימי מנהרדעא נפולה צריכה בדיקה כנגד בני מעיים, ולרב פפא צריכה בדיקה

ט. לרב נחמן 'בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים', שעגל שנולד היום, אע"פ שיצא מבית הרחם שהוא צר, אין חוששים שמא נדחק ונתרסקו אבריו, ואין צריך להשהותו מעת לעת.

י. תינוק בן יום אחד מטמא בזיבה. (לצד שנאמר שבית הרחם יש בו משום ריסוק אברים, ולא כרב נחמן, אינו מטמא אלא אם יצא דרך דופן, אבל אם יצא דרך הרחם אינו מטמא, שנאמר 'מבשרו' ולא מחמת אנסו).

יא. עגל שנולד ביום טוב, שוחטים אותו ביום טוב, ואין כאן משום מוקצה, שהרי מוכן היה אגב אמו. (לצד שבית הרחם יש בו משום ריסוק אברים, אין שוחטים אותו בו ביום אלא אם יצא דרך דופן, אבל כשנולד דרך הרחם צריך להשהותו מעת לעת).

יב. בהמה בכורה שיצאה דרך דופן, אינה קדושה בקדושת בכורה, שנאמר 'כי יולד' פרט ליוצא דופן.

יג. בכור שנולד ביום טוב ומומו עמו, מותר ביום טוב, ואין בו משום מוקצה, שלא נאסר מעולם, שבמעיי אמו היה מוכן אגב אמו, שבכור אינו קדוש עד שיולד, וכשנולד הרי מומו עמו וראוי לישחט בחוץ. (לצד שבית הרחם יש בו משום ריסוק אברים, אין שוחטים אותו בו ביום אלא אם הפריס על גבי קרקע, שננער לעמוד ותחב פרסותיו לעמוד, וכדין נפולה שעמדה מנפילתה שאינה צריכה מעת לעת. ראה בסמוך שיטות האמוראים בזה).

הגבעולים מלקין אותו. ואם היה באגודות קטנות, אפילו אם היה כתוש ומנופץ חוששים מחמת הקשרים. נפל על נעורת, והם שברי גבעולין הננערים מן הפשתים כשמנפצים אותו, חוששים. ואם היתה דקה מן הדקה, ויש ממנה כרי על הקרקע, אין חוששים, לפי שהיא רכה.

כ. נפל על סיב הגדל סביב הדקלים, שמייבשין אותו ונחלק לרצועות, ומפשילים ממנו חבלים. כל זמן שלא נעשה רצועות הוא קשה, ואם נפל עליו חוששים לריסוק אברים. אבל לאחר שחלקוהו לרצועות, אין חוששים. נפל על אפר מנופה חוששים, לפי שנכבש ונעשה קשה. ואם אינו מנופה, אין חוששים, שאינו נכבש והוא טפוף ואינו קשה.

כא. נפל על חול הדק, אין חוששים, שהחול מחליק ואינו נכבש. נפל על חול הגס חוששים, שאבנים גדולות שבו מרסקים את העוף כשנופל עליהם. נפל על אבק דרכים חוששים, שנכבש ונעשה קשה.

כב. נפל על תבן, אם הוא עשוי חבילות חוששים, ואם אין עשוי חבילות אין חוששים. נפל על חטים או על מין חטים כגון שיפון, או שנפל על שעורים או על מין שעורים, חוששים. נפל על כל מיני קטניות, אין חוששים בהם משום ריסוקי אברים, לפי שהם מחליקים ואינם נכבשים יחד, חוץ מתלתן. נפל על אפונים (ע"פ לעזי רש"י), אין בו משום ריסוק אברים. נפל על 'חפצי

כנגד בית החלל כולו. אבל אין צריכה בדיקה בסימנים שמא נעקרו, שסימנים קשים הן אצל נפילה.

יז. עוף שנחבט על פני המים, שנפל על כרחו על פני הנהר, אם שט מלא קומתו ממטה למעלה, הרי זו כהליכה ואינו צריך בדיקה. ואם שט מלמעלה למטה, אם המים עומדים אין צריך בדיקה. ואם המים הולכים צריך בדיקה, שהמים השפילוהו. ואם היו קסמי עצים מושלכים בנהר, וקדם את העצים, אע"פ שהמים הולכים והוא הולך מלמעלה למטה אין צריך בדיקה, שמאחר שהקדים את העצים וודאי הוא שט בעצמו ויש כאן הליכה.

יח. נפל העוף על טלית שהיה מתוח באויר על גבי יתידות, חוששין משום ריסוק אברים. ואם לא היה מתוח, אין חוששים. ואם הטלית כפולה, גם אם היה מתוח אין חוששים, לפי שלא נמתח יפה. נפל ברשת הפרושה באויר, אם קשרי החוטים שבהם סמוכין זה לזה, חוששים שמא הקשרים ריסקוהו. ואם אינם סמוכים אין חוששים.

יט. נפל על פשתן העשוי חבילות חבילות, חוששים לריסוק אברים, לפי שהוא קשה. ואם נפל על צדי החבילה מכאן ומכאן בהשטמה, אין חוששים, לפי שהוא מחליק ומשתמט. נפל על חבילות של קנים, חוששים. נפל על פשתן כתוש ומנופץ ששטוח על הארץ, אין חוששים. ואם היה כתוש ולא מנופץ חוששים, ששברי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ג. נעקרו הצלעות, ולא נעקרה החוליא אפילו מקצתה (שגם החור שבחוליא שהצלע תחוב בו לא נעקר), לעולא בשם בן זכאי אם נעקרו רוב צלעות שבצד אחד, שנעקרו שש צלעות הרי זו טריפה. ולרבי יוחנן אינה טריפה עד שיתעקרו רוב שבשני צדדים, והיינו י"ב צלעות (וכדין נשתברו הצלעות).

אבל אם נעקרה הצלע ומקצת חוליא עמה, אפילו אם לא נעקרה אלא צלע אחת, הרי זו טרפה.

נעקרו שתי צלעות זו כנגד זו, אם לא נעקרה אפילו מקצת חוליא, אינה אפילו טריפה עד שיעקרו רוב צלעות (לעולא רוב צלעות מצד אחד ולרבי יוחנן רוב צלעות משני צדדים). אבל אם נעקרה עמהם גם מקצת חוליא, הרי זו גיסטרא והיא נבילה.

ד. שדרה שלמה של מת מטמאה באהל. ואם נחסרה, אינה מטמאה באהל. וכמה היא החסרון? לבית שמאי שתי חוליות, ולבית הלל אפילו חוליא אחת. וכן הדין לענין טריפה, שבהמה שיש לה חסרון בשדרה, הרי זו טריפה. וכמה היא החסרון? לבית שמאי שתי חוליות ולבית הלל חוליא אחת. ואפילו אם נעקר החוליא בלא הצלע, כגון בסוף הכסלים שיש שם חוליות שאין להם צלעות, הרי זו טריפה.

ואע"פ שבית הלל הם המחמירים לענין טריפה, לא נשנה דין זה במסכת עדיות בין קולי בית שמאי וחומרי בית הלל, שעיקר

(חמצות), יש בו משום ריסוק אברים. וכלל הדבר, כל דבר שהוא מחליק ואינו נכבש, אין בו משום ריסוק אברים. וכל שאינו מחליק, יש בו משום ריסוק אברים.

דף נ"ב

א. דבק שטחין אותו על דף קטן, וכשהעוף שוכן עליו, הוא מתדבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ, ללשון ראשון, אם לא נדבק אלא בגף אחת ופורח בשניה, לדברי הכל הוא מותר. ואם נדבק בשתי כנפיו, לאמימר הוא אסור, לפי שאינו יכול להקים ולישא את עצמו, וכשנופל נחבט בנפילה גמורה. ולרב אשי הוא מותר, שהוא נושא את עצמו במקצת בעקבי הגפיים.

וללשון שני, אם נדבקו שתי כנפיו לדברי הכל אסור, ואם נדבק בכנף אחד, לרב אשי הוא מותר, שיכול לפרוח בכנף שלא נדבק, ולאמימר הוא אסור, שכשם שאין יכול לפרוח בכנף שנדבק, כך אינו יכול לפרוח בשני. ולהלכה אם נדבקו שתי כנפיו אסור, ואם נדבק כנף אחד מותר.

ב. בהמה שנשתברו רוב צלעותיה הגדולות שיש בהם מוח, הרי זו טריפה. וכ"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח יש לבהמה, י"א מכאן וי"א מכאן, ורוב שלהן הוא י"ב. לפיכך אם נשתברו שש מכאן ושש מכאן, או י"א מכאן ואחת מכאן, הרי זו טריפה. ודוקא אם נשתברו מחציין העליון שכלפי השדרה.

במקום שאין מצילים לעוף או לגדי מיד החתול, אין להם דרוסה, שאין החתול כועס כל כך ואין ארס שלו חזק. אבל במקום שיש לגדי מציל, החתול כועס ויש לו ארס חזק, וכשמכה בצפורן משליך בה ארס, והיא טריפה. וכן אם היא בורחת כדי להציל עצמה, הרי זה כמקום שיש מצילים ויש לה דרוסה. ולשיטת חכמים, ללשון ראשון אין דרוסה על ידי חתול לעוף ולגדי אפילו במקום שיש מצילין, שיש לה ארס אבל אין הארס שורף. וללשון שני יש להם דרוסה גם כשאין מצילים.

ורב חסדא פסק שיש דרוסה לחתול (וכן לנמיה) בגדיים וטלאים. ללשון ראשון לא אמרו רב חסדא אלא במקום שיש מצילים, וכשיטת בריבי. וללשון שני אמרו גם כשאין מצילים, וכשיטת חכמים בלשון שני שבכל אופן יש דרוסה לחתול (בגדיים).

דף נ"ג

א. דרוסת הנץ היא טריפה בעוף הדק. וכן שאר עופות טמאים יש להם דרוסה. אבל חילוק יש ביניהם לבין הנץ, י"א שנץ עושה דרוסה לעוף ששוה בגודלו, ושאר עופות טמאים עושים דרוסה רק לעוף שקטן מהם. וי"א שנץ עושה דרוסה גם לעוף שגדול ממנו, ושאר עופות טמאים עושים דרוסה למי ששוה להם.

ב. שועל, י"א שעושה דרוסה וי"א שאינו עושה דרוסה. כלב, אינו עושה דרוסה.

הנדון היה לענין טומאת אהל, ובדין זה בית הלל הם המקילים.

ה. נעקר הצלע מעיקרה בלא חוליא, לדברי שמואל הרי זו טריפה. וכן גולגולת שהוכתה ברובה, אע"פ שלא נפחתה, הרי זו טריפה. ונסתפק רבי ירמיה אם כשהוכתה ברוב גובהה, והוא מן העינים ולמעלה, או שאינה טריפה עד שהוכתה ברוב היקיפה. וכן בשר החופה את רוב הכרס, נעשה טריפה ברובו. ונסתפק רב אשי אם כשנקרע הרוב אע"פ שלא ניטל, או שאינה טריפה עד שינטל ברובו.

ו. דרוסת הזאב, לרבי יהודה אינה טריפה אלא בבהמה דקה, אבל בבהמה גסה אין זאב עושה דרוסה טריפה אלא ארי. לרבי אלעא רבי יהודה בא לפרש דברי חכמים, ואין מחלוקת בדבר. ולרב בלשון ראשון חכמים חולקים, ולדבריהם דרוסת זאב היא טריפה גם בבהמה גסה.

ז. דרוסת חתול, אינה טריפה אפילו בבהמה דקה, שאין דרוסה בבהמה אלא מזאב ולמעלה, ואין דרוסה בעוף אלא מן הנץ ולמעלה. ודווקא בכבשים גדולים, אבל גדיים וטלאים יש בהם דרוסה על ידי חתול, אבל אין להם דרוסה על ידי חולדה. ועופות יש להם דרוסה אפילו על ידי חולדה. (דעת רב חסדא ומסקנת הגמרא בדעת רב בדף נג.).

ובריבי וחכמים נחלקו אם עוף או גדי יש להם דרוסה על ידי חתול, לשיטת בריבי,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שלשה, והם עומדות בגב השור כסדר שהן סדורות ביד הארי, חוששים לדרוסה.

ו. היה ספק אם נכנס ארי בין השוורים אם לא נכנס, אנו תולים שלא נכנס ואין חוששים לספק דרוסה. ראו שנכנס בין הגדיים, והיה ספק אם הוא כלב או חתול, אנו תולים שהיה כלב ואין חוששים לספק דרוסה. נכנס ארי בין השוורים, ושתק וישב ביניהם, אנו תולים שעשה שלום עמהם ואין חוששין לספק דרוסה. חתך ראשו של אחד מהם, אנו תולים שנח מרגזו ואין חוששים לאחרים משום ספק דרוסה. היה הארי נוהם והשוורים מקרקרים, אנו תולים שנבהלו זה מזה ואין חוששים לספק דרוסה.

היה הארי שותק והשוורים מקרקרים, לרב אין חוששין לספק דרוסה, שמחמת פחדם הם מקרקרים ואין תולים שעשה בהם מעשה. ולשמואל חוששין לספק דרוסה, שתולים שעשה בהם מעשה. אמימר פסק הלכה שחוששים.

מעשה ובאו לפני רב עם סל עופות שהיו ספק דרוסות, ולא רצה להורות להם היתר לפי שמקומו של שמואל היה, ושלחם אצל שמואל וחנוקם והטילם בנהר. ולא השליכם בחיים, שמא יפרחו וצדים אותם ציידים וימכרו לישראל. ולא השהה אותם י"ב חודש, שמא יבואו בהם לידי תקלה ויאכלו אחד מהם. ולא הורה למכרם לגויים, שמא יבואו למכרם לישראל. והורה להטילם לאחר

ג. אין דרוסה אלא ביד ולא ברגל. אין דרוסה אלא בציפורן ולא בשן. אין דרוסה אלא מדעת ולא שלא מדעת.

ד. אין דרוסה לאחר מיתת אבר, שאם דרס ולא הספיק לשלוף צפורנו ממנה עד שפסקו את ידו, אינה דרוסה, שהוא נותן את הארס כשחולץ ומוציא צפרנו, ולאחר שחתכו ידו אינו מוציא ארס.

ה. ארי שנכנס לבין השוורים, ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן, לשיטת רב אין חוששים שמא ארי דרסו, כי אע"פ שרוב אריות דורסים, הרי כל הדורס אין צפרנו נשמטת, וזאת הואיל וצפורן יושבת לו בגבו, אנו תולים שנתחכך בכותל וציפורן זו היתה שם. ואע"פ שיש לומר שרוב שוורים מתחככים, וכל המתחכך אין צפורן יושבת לו בגבו, וזה הואיל וצפורן יושבת לו בגבו ארי דרסו, מאחר שיש לומר כך ויש לומר כך הרי זו ספק דרוסה, ולדברי רב אין חוששים בספק דרוסה שמעמידים את הבהמה על חזקתה שאינה דרוסה.

וכל זה כשנמצא בה צפורן, אבל אם לא נמצא שם, אלא מקומה של ציפורן ומכתה ניכרת בבהמה, חוששים לדרוסה. וגם אם נמצא צפורן לא אמרו שהיא מותרת אלא כשהצפורן לחה, אבל אם היא יבשה היא עשויה לישמט בדריסה וחוששים. וגם אם היתה לחה לא אמרו שמותרת אלא כשנמצא בה צפורן אחת, אבל אם נמצא בה שנים או

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

מתפרקת ונופלים ממנה חתיכות חתיכות, הרי זו טריפה כדין ריאה שחסרה.

יא. בהמה שניקבה על ידי קוץ, אינה נטרפת עד שתינקב לחלל. ובדרוסה, משיאדים בשר כנגד בני מעיים. ולרב זביד, בסימנים אינה נעשית דרוסה עד שיאדימו הסימנים עצמם.

דף נ"ד

א. הוושט נטרף בנקב כל שהוא, והקנה נטרף בנקב כשיעור איסור. ולענין דרוסה, גם הושט וגם הקנה נטרף בכל שהוא, לפי שהארס הולך ושורפו.

ב. לרב יצחק בר שמואל בשם רב, ולרבי יוחנן וריש לקיש, דרוסה צריכה בדיקה כנגד בני מעיים. ולרב נחמן ורב חייה בר יוסף בשם רב צריכה בדיקה מכף הגולגולת ועד הירך, כלומר כל החלל וגם נגד הסימנים.

ג. נמצאת הגרגרת שמוטה לאחר שחיטה, ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה, לריש לקיש בשם רב כשרה, שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה, שאם נשמטה תחלה היתה יורדת למטה ושוב אינה נשחטת. ולרבי יוחנן יתכנה במקום אחר, ואם מראיהם של החתכים דומים הרי זו טרפה, שמאחר שדומים הם, יש לומר שגם הראשון לאחר עיקור נעשה.

וכל זה כשלא תפס בסימנים בשעת שחיטה, אבל אם תפס בסימנים ושחט, מודה ריש

מיתה לנהר ולא לאשפה או לכלבים, כדי לפרסם הדבר שהם אסורים.

ז. אווז שנכנס לבין הקנים ויצא כשצווארו מלוכלך בדם, לרב אשי הוא מותר, שיש כאן ספק אם חתול דרסו אם מן הקנים נפצע, ותולים שמן הקנים הוא.

ח. ספק דרוסת ארי, או שראהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ, לבני רבי חייה ושמואל צריכה בדיקה בגבה וכריסה וצידיה וכל שכנגד בני מעיים, ואם האדים שם בשר זהו הארס והיא טרפה, שסופו לשרוף עד שינקוב את בני מעיים. ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר, שאין דרוסה אלא כנגד בני מעיים, שאינה נטרפת במקום אחר. ולרב חנן בר רבא בשם רב צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו ואפילו בסימנים, ומכאן למדנו שיש דרוסה לסימנים, שאם דרסה כנגד הסימנים הרי זו טריפה.

ט. נעקרו הסימנים במקומות הרבה, אם הם עקורים ברובן הרי זו טריפה.

י. אין הבהמה נטרפת על ידי דריסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים. נרקב הבשר לאחר הדריסה, רואים אותו כאילו אינו, ואם הוא במקום שהוא נטרף כשניטל כולו, הרי זו טריפה. וכל שאם היה בא רופא לרפאותו גורדו ומשליכו עד הבשר החי, הרי זה בכלל נרקב. ולפיכך, אם היתה ריאה יושבת לפנינו בשלימותה, וכשמרימים אותה היא

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ו. יצא ראש הקוליא התחוב בחור עצם האליה ממקומו, לרב מתנה וריש לקיש היא טריפה. ולרבי יוחנן ורובא כשרה. ואם ניקב גיד הקטן שבראשו שמחובר בחור, לרבא היא טריפה. ולהלכה גם זו כשרה, ואינה טריפה עד שירקב הגיד.

ז. שיעור איסר האיטלקי שעושה טריפה בקנה שנחסר הוא כשיעור דינר קורדינאי, והוא כמטבע פשיטא קטן הנמצא בין מטבעות ה'פשיטא' בפומבדיתא.

ח. בעלי אומניות העוסקים במלאכת אחרים, אינם רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתם.

ואע"פ שאין עומדים מפני תלמידי חכמים, עומדים הם מפני מביאים ביכורים ושואלים בשלום, ואומרים להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם בשלום, י"א משום חביבה מצוה בשעתה. וי"א כדי שלא תהא מכשילים לעתיד לבוא, שאם לא יראו להם פנים צהובים ודרך כבוד, לא ירגילו לבוא מפני הטורח.

דף נ"ה

א. כל מקום שאמרו חכמים 'עד' שיעור פלוני, ויש ספק אם 'עד בכלל' או 'שלא עד בכלל', אם כאשר נפרש ש'עד בכלל' יוצא קולא בדבר, מחמירים לפרש ש'עד ולא עד בכלל'. ואם כאשר נפרש ש'עד בכלל' יהיה חומרא בדבר, מפרשים ש'עד בכלל', שכל

לקיש שאפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה, וחוששים שקודם שחיטה נשמוטה.

ד. בהמה שהוכתה בגיד הנשה בחץ או במקל, או שהוכתה בחץ בכלייתה מלמעלה (ולא נכנס החץ למטה מן הכליות לחלל), אינה טריפה, שאין לנו טריפות אלא מה שמנו חכמים. ואע"פ שראינו שמתה במכה זו, קבלה בידינו שאם יפזרו על המכה סם הרי היא חיה.

ה. אלו כשרות בבהמה: ניקבה הגרגרת וחסרה עד כאיסר האיטלקי, או שנסדקה לארכה ונשתייר הימנה למעלה ולמטה, נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח, ניקב הלב ולא הגיע לבית חללו, נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה, ניטלה הכבד ונשתייר ממנה כזית, המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה (שסמוכים הם ודופן שניהם אדוקים זה לזה, ובאמצעיתם הם נקובים מזה לזה, ואם חזרו ונקבו במקום אדיקת דופנותיהם, ואין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה, כשרה, שהרי בין כך הם שופכים מזה לזה), ניטל הטחול, ניטלו הכליות, ניטל לחי התחתון, בהמה שניטלה רחם שלה, חרותה בידי שמים, שצמקה ריאה שלה ונעשה קשה כחריות של דקל בידי שמים, כגון שנבעתה מקול רעמים וברקים.

הגלודה, שניטל עורה מחמת שחין או מחמת מלאכה ולא נשתייר כלום, לרבי מאיר כשרה ולחכמים פסולה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

מחזיקים שיעור שמן כדי סיכת קטן, והיו מחזיקים בשלימותם עד שיעור לוג, מקבלים טומאה.

ואם החזיקו בשלימותם יותר מלוג ועד סאה, צריך שיחזיקו השברים רביעית לוג כדי שיקבלו טומאה. ואם היו מחזיקים מסאה ועד סאתיים, צריך שיחזיקו השברים חצי לוג. היו מחזיקים בשלימותם יותר מסאתיים, צריך שיחזיקו השברים לוג שלם.

היו מחזיקים בשלימותם לוג מצומצם, דינם ככלים שמחזיקים פחות מלוג והשברים מקבלים טומאה אם מחזיקים כדי סיכת קטן. היו מחזיקים סאה מצומצם, דינם ככלים שמחזיקים פחות מסאה והשברים מקבלים טומאה אם מחזיקים רביעית. היו מחזיקים סאתיים בצמצום, דינם ככלים שמחזיקים פחות מסאתיים והשברים מקבלים טומאה אם מחזיקים חצי לוג. שה'עד' הוא עד בכלל, הואיל והוא להחמיר.

ה. כל שיעורים של חכמים להחמיר, שהמצומצם דינו כחמור, אם למטה ממנו חמור דינו כלמטה, ואם למעלה ממנו חמור דינו כלמעלה, חוץ משיעור כגריס של כתמים, שהרואה כתם של דם בבגדה יותר מכגריס טמאה, אבל אם ראתה כגריס מצומצם מחזיקים אותו בדם מאכולת והיא טהורה, לפי שכל טומאת כתמים אינה אלא מדרבנן, ומן התורה אינה טמאה עד שתראה מגופה, שנאמר 'דם יהיה זובה בבשרה'.

ו. בהמה שניטל הטחול שלה הרי היא כשרה.

שיעורי חכמים הם להחמיר (חוץ מכגריס של כתמים כמו שיתבאר).

ב. ולפיכך, בהמה שיש לה חסרון בגולגולת, שלדעת בית הלל נטרפת בשיעור חסרון כסלע, אם חסרה כסלע מצומצם הרי היא טריפה, שמחמירים שעד כסלע היא כשרה, אבל לא עד בכלל, שהסלע עצמו הוא כיותר מסלע. וכן קנה שניקבה ונחסרה כאיסור מצומצם, דינה כחסרון של יותר מאיסור והיא טריפה, שעד כאיסור כשרה ולא עד בכלל.

ג. חבל היוצא מן המיטה, שלאחר שנסתרגה כל המיטה נשאר מן החבל ותלוי במטה, עד חמשה טפחים טהור, שקטן הוא ואינו ראוי לכלום, ולפיכך אינו מן המיטה, ואם נטמאת המיטה החבל טהור. מחמשה ועד עשרה טפחים טמא, שקושרים בו את הפסחים זכר לפסח מצרים, ומשלשלים בו את המיטה. ומעשרה טפחים ולחוץ טהור, שיותר מדאי הוא ועומד ליקצץ (וחבל בפני עצמו אינו מקבל טומאה לפי שאינו טווי ואריג).

היה החבל חמשה טפחים בצמצום, דינו כיותר מחמשה והוא טמא. היה עשרה טפחים בצמצום, דינו כפחות מעשרה וטמא, ש'עד' האמור לענין חמשה מתפרש ולא עד בכלל, ו'עד' האמור אצל עשרה הוא עד בכלל, שבכל מקום הולכים להחמיר.

ד. כלי חרס קטנים, בין אם הם שלמים, ובין אם נשברו ונשארו קרקרותיהם (שולים שלהן) או שנשארו דפנותיהם, ויכולים לישב לבדו בלא סמיכה, עדיין כלי הם, ואם

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ט. כליה שהקטינה מחמת חולי, בבהמה דקה עד כפול כשרה, ובגסה עד כענבה בינונית.

י. חרותה בידי שמים, שצמקה ריאה שלה מקולות ברקים ורעמים, כשרה. חרותה בידי אדם, שהבעיתה אדם וצמקה ריאה שלה, טריפה, שאינה חוזרת לבריאתה. ולרבי שמעון בן אלעזר גם חרותה בידי כל הבריות, כגון משאגת אריה וקול שחל, היא טריפה.

יא. שחט איל ומצא שצמקו ריאותיה, ואין ידוע אם בידי שמים צמקו או בידי אדם, בקיץ יניחם מעת לעת במים צוננים בקערה של חרס לבנה, ובחורף יניחם מעת לעת בפושרים בקערה של חרס שחורה, אם חזרו לבריאתם סימן שבידי שמים צמקו וכשירה, ואם לאו, בידי אדם צמקו והיא טריפה.

יב. הגלודה, והיא בהמה שנפשט עורה, לרבי מאיר היא כשרה, ולחכמים היא פסולה. לרבי שמעון בן אלעזר חזר בו רבי מאיר והודה לדברי חכמים שהיא פסולה.

יג. ואם נשתייר עליה עור כרוחב סלע, כשרה, שעל ידי אותו שיור היא מעלה ארוכה. ונחלקו אמוראים באיזה מקום בגופה צריך שישתייר כסלע: (א) לשמואל צריך שישתייר כרוחב סלע על פני השדרה כולה. (ב) לרבה בר בר חנה צריך שישתייר בראשי פרקים שלה (בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך). (ג) לרבי אלעזר בן אנטיגנוס בשם רבי אלעזר ברבי ינאי צריך שישתייר כסלע במקום טיבורה. (ד) לרב כל מקום שנשתייר בגופה עור כסלע מציל

ניקב הטחול, לרבי עוירא היא טריפה. ואם חתך חתיכה מן הטחול, ללשון ראשון דינו כניקב הטחול והיא טריפה (לרבי עוירא), וללשון שני אין דינו כניקב והיא כשרה.

ואין הלכה כרבי עוירא, אלא הדין תלוי, שאם ניקב הטחול בחלק הדק שלו היא כשרה. ואם ניקב בחלק העבה שלו, אם נשתייר בו כעובי דינר זהב שלא ניקב כשרה, ואם לא נשתייר בו כעובי דינר זהב שלא ניקב, הרי היא טריפה.

ז. בהמה שניטלו כליותיה הרי היא כשרה. לקתה אפילו בכליה אחת, כגון שנתמלא מוגלא, אם הגיע למקום החריץ, והוא בלובן שתחת מתניה, לרכיש בר פפא בשם רב היא טריפה. והלכה כדבריו.

ח. נקב פוסל בריאה, שאם ניקבה הריאה היא טריפה, ואינו פוסל בכליה, שאם ניקבה הכליה היא כשרה. מוגלא אינו פוסל בריאה, שאם נתמלאה הריאה במוגלא היא כשרה, ופוסל בכליה. מים זכים, כשר בריאה ובכליה, שאם נתמלאה אחת מהם במים זכים, כשרה. ודוקא כשהיו המים צלולים, ולא הסריחו, אבל אם היו עכורים, או אפילו אם היו צלולים אלא שהסריחו, הרי זו טריפה.

ואין אומרים בטרפות זו דומה לזו, שיש אבר שחולי זה קשה לו וחולי זה לא קשה לו, ויש אבר להיפך, שהרי אם חותכים את הבהמה בסימנים או בצומת הגידין היא מתה, ואם חותכים את כל כתפיה היא חיה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שמנו חכמים לענין טומאה שעורותיהם מטמא כבשר, כגון עור בית הבושת, כל אלו דינם כבשר, ואם חשב על אחד מהם להקטיר חוץ למקומו הקרבן פסול ואין בו כרת, ואם חשב חוץ לזמנו הקרבן פיגול והאוכלו חייב כרת.

דף נ"ו

א. אלו טרפות בעוף: נקובת הוושט, פסוקת הגרגרת, הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה, שניקב קרום של מוח, ניקב הקורקבן, ניקבו הדקין.

ב. עוף שנשכתו חולדה בראשו, ואין ידוע אם ניקב קרום של מוח והיא טריפה או לא, נחלקו חכמים איך בודקים אותו:

א) לרב ושמואל ולוי בודקים אותו ביד, שמכניס ידו לפיו ודוחק אצבעו כלפי החיך, והמוח נדחק למעלה, אם המוח מבצבץ ויוצא דרך נקב המכה, סימן הוא שניקב קרום של מוח והיא טריפה. ואם אינו יוצא, סימן שלא ניקב הקרום והיא כשרה. ואפילו לדברי האומר (לעיל מ"ה) שגם אם ניקב רק קרום העליון ולא התחתון היא טריפה, אין חוששין כשהמוח אינו מבצבץ שמא ניקב העליון ואינו יוצא משום תחתון, שאם היה העליון מנוקב היה תחתון מתבקע מחמת רכותו, והיה המוח פוקע ויוצא.

וכן לריש לקיש ורבי יהודה בודקים את העוף ביד. ולדבריהם לא יבדוק את העוף במסמר,

אותה, חוץ מעור בית הפרסות, והוא מן הארכובה ולמטה, שאינו בכלל עור מפני שהוא רך. ה) לרבי יוחנן כל מקום שנשתייר כסלע מצילה ואפילו עור בית הפרסות מציל, שרק לדעת יחיד עור בית הפרסות לא נחשב כעור אלא כבשר (ראה בסמוך), אבל לדעת חכמים נחשב כעור, ומציל את הגלודה אם נשתייר שם כסלע.

יד. ואם ניטל העור רק של מקום השדרה (לשמואל) וכל שאר העור קיים, או שניטל רק ממקום טיבורו (לרבי אלעזר ברבי ינאי) וכולו קיים, או שניטל העור מראשי פרקים (לרבה בר בר חנה) וכולו קיים, נסתפקו בגמרא אם היא טריפה או כשרה, ולא נפשט.

טו. עור בית הפרסות מטמא כבשר. לרבי יוחנן שיטת יחיד היא, (אליעזר בן יהודה איש איבלים בשם רבי יעקב ורבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכוס בשם רבי שמעון), אבל לדעת חכמים עור בית הפרסות נחשב לעור ממש ואינו מטמא כבשר.

טז. השוחט את העולה על מנת להקטיר כזית מעור שתחת האליה חוץ למקומו, הקרבן פסול והאוכלו אינו חייב כרת. ואם חשב חוץ לזמנו, הקרבן פיגול והאוכלו חייב כרת, שעור שתחת האליה רך הוא וחשוב כבשר, ויש בו מחשבת פיגול. לאליעזר בן יהודה איש איבלים בשם רבי יעקב ולרבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכוס בשם רבי שמעון, גם עור בית הפרסות וגם עור הראש של עגל הרך וגם עור של תחת האליה, וכל

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ואווזים שלנו דינם כעוף של מים הואיל והם תמיד במים.

ד. נפל העוף לאור ונחמרו בני מעיו ונשתנה מראיתם, אם ירוקים הם, פסולים. ואם אדומים הם כשרים. ושיעור ירוקתם כשיעור נקובתם, שאם הוריקו כל שהוא פסולים.

הוריק הכבד כנגד בני מעיים, בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים, והיא טריפה.

ולא אמרו שאם היו ירוקים פסולים אלא בקורקבן בלב ובכבד, שדרכם להיות אדומים, אבל הדקין שדרכן להיות ירוקים, אין נפסלים כשהם ירוקים. ולא אמרו שאדומים כשרים אלא אלא בלב בקורקבן ובכבד שדרכם להיות אדומים, אבל הדקין שדרכם להיות ירוקים, אם האדימו פסולים. שכל שהוריקו האדומים, או האדימו הירוקים, הרי זו טרפה.

ה. הוריקו האדומים, ושלקן וחזרו והאדימו, כשרים, שנתברר שלא נכנס בהם תחילה אלא עשן והלך מחמת הרוחחים. לא הוריקו האדומים, ושלקן והוריקו, הרי זו טריפה, שנתגלה חרפתם שוודאי נחמרו. וכל זה כשכבר שלקן, אבל אין אוסרים לאכול עוף שנפל לאור ולא הוריקו מעיים קודם שליכה שמא יוריקו, שאין מחזיקים ריעותא.

ו. דרסה אדם ברגליו, או שטרפה בכותל, או שריצצתה בהמה, והיא מפרכסת, ושהתה מעת לעת ושחטה, כשרה. וצריכה בדיקה, שמא נשברה השדרה ונפסק החוט.

להוליכו מלמעלה על הנקב ולראות אם יחגור בקרום, שפעמים שאין המוח נקוב והמסמר נוקבו, ומפסיד ממון ישראל.

ב) לשיטת רבי יוחנן בודקים גם במסמר. (וגם ביד), ואין חוששים שינקב הקרום מחמת הבדיקה.

ג) לשיטת רבי נחמיה בודקים במסמר, אבל אין בודקים ביד, מפני ששיניה של חולדה דקות ועקומות, ונוקב באלכסון, וכשהמוח נדחף למעלה העצם סותמו ועומד כנגדו, שנקב העצם אינו כנגד נקב הקרום.

ד) זעירי היה סובר תחילה שאין בדיקה לעוף מנשיכת חולדה מפני ששיניה דקות ועקומות, וחזר בו שבודקים אותו ביד.

ה) רב שיזבי היה בודק נגד השמש אם יראה נקב, שהאור יפה לבדיקה.

ו) רב יימר בדק במים. (י"מ שמוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה, וממלא הקרום מים, ואם יוצא דרך המכה בידוע שניקב הקרום. וי"מ שמכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאו, אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם).

ז) רב אחא בר יעקב בדק בקש של חיטה (שהוליכו מלמעלה כמו במסמר).

ג. בעוף של מים, כיון שנשבר עצם הגולגולת, אע"פ שלא ניקב קרום של מוח, הרי זו טריפה, לפי שקרומו רך, ומכיון שנשבר העצם שוב אין הקרום עומד.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

יא. הקב"ה עשה לכנסת ישראל כרך שהכל בו, שכל מושליהם מהם ולא מעם אחר, ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו ממנו מלכיו, שנאמר 'ממנו פנה ממנו יתד'.

דף נ"ז

א. עופות שנשתברו רגליהם בארכובה למטה, או למעלה מארכובה ואין העצם יוצא לחוץ, בודקים אותם בצומת הגידין (שיהו ששה עשר חוטין קיימין), והוא בשיפולו של עצם השוק סמוך לארכובה.

ב. שמוטת יד בבהמה (שנשמט היד מן הכתף), כשרה. שמוטת ירך בבהמה (שיצא ראש הקוליא התחוב בחור עצם האליה ממקומו), לרב יהודה בשם רב היא טריפה. (ראה לעיל דף נ"ד שיטות האמוראים בדין זה).

ג. שמוטת ירך בעוף, לרב יהודה ורבי זירא בשם רב ולרבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן היא טריפה. ולרבי חנינא בשם רבי ולרב הונא בשם רב היא כשרה, ורק כשראה רב בני פומבדיתא שנהגו בו איסור, לא רצה להתירו בפניהם, ורב יהודה היה סבור שהוא אוסרה.

ודוקא כשנשמטה היא כשרה (גם אם ניטלה כולה), אבל אם נחתכה, אפילו לא נחתך אלא צומת הגידין בלבד הרי זו טריפה. ואין זה תימה, שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה.

ז. ואלו כשרות בעוף: ניקבה הגרגרת, או שנסדקה, הכתה חולדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה (שלא ניקב קרום של מוח), ניקב הזפק (כרס שהאוכל נקבץ שם), ולרבי גם אם ניטל הזפק. יצאו בני מעיה ולא ניקבו, נשתברו גפיה (עצמות הכנפים), נשתברו רגליה, נמרטו כנפיה (נוצה גדולה שעל כל גופה). ולרבי יהודה אם ניטלה נוצה הדקה הסמוכה לבשר, טריפה (לפי שאין דבר המגין עליה. להלן נח:).

ח. פעם אחת הורו רבי סימאי ורבי צדוק בטרפחת כרבי בזפק. ונסתפקו בגמרא אם שני הוראות הורו, בטרפחת הורו שאם ניטל אסורה, ובזפק הורו כרבי שאם ניטל מותר. או שהורו הוראה אחת בטרפחת, שאם ניטל הוא מותר כשם שמתיר רבי בזפק שניטל. אבל לענין זפק לא הורו להיתר, שחולקים על דברי רבי ואוסרים אותו. ולא נפשט.

ט. גגו של זפק נידון כוושט, ונפסל בנקב כל שהוא. וממקום שמתחיל לימשך לצד הוושט להיות מיצר והולך דינו כושט.

י. יצאו בני מעיה ולא ניקבו, כשרה. וכל זה כשלא היפך בהם, אבל אם היפך בהם, שכאשר הכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיתו, או שהחליף עגולה שהיתה למטה עם עגולה שהיתה למעלה, הרי זו טריפה, שנאמר 'הוא עשך ויכוננך', מלמד שברא הקב"ה כונניות (בסיסים) באדם, שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ב) לתנא קמא בברייתא סימן לטריפה הוא שאינה יולדת. (שאם ילדה, בידוע שאינה טריפה. תוס').

ג) לרבן שמעון בן גמליאל, אם משבחת והולכת בידוע שהיא כשרה, ואם מתנוונה והולכת בידוע שהיא טרפה.

ד) לרבי סימן לטרפה הוא שלשים יום, שאם חיתה שלשים יום בידוע שאינה טריפה.

ההלכה היא שטרפה יולדת ומשבחת.

דף נ"ח

א. ביצי טריפה, אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה, אסורות, שעובר ירך אמו הוא ועמה נטרפו. ואותם שנוצרו במעיה לאחר שנטרפה (לסובר שטריפה יולדת), לאמימר הן מותרות, שהיא והזכר גרמו להם שיבואו, ו'זה וזה גורם' מותר. ואם נתחממה מעצמה מן העפר, הם אסורות, שאין כאן אלא גורם אחד של איסור.

ולסובר שטריפה אינה יולדת, אין הטריפה טוענת לאחר שנטרפה, ולא שייך ביצים בטריפה אלא אם נוצרו קודם שנטרפה, והם אסורות משום שעובר ירך אמו.

ואם יש לפנינו ספק טריפה, וטעונה ביצים קודם שנולד בה הספק, ממתינים עם הביצים ובודקים את האם, אם היא חוזרת וטוענת ביצים יש כאן סימן שאינה טריפה

והלכה רווחת בישראל ששמוטת ירך בעוף היא טריפה.

ד. שמוטת גף בעוף (שנשמט פרק עליון המחובר בגבה), לרב יהודה בשם רב היא טריפה, שמא ניקבה הריאה (שהריאה נחבאת בין הצלעות, וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע, וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף).

ולשמואל ורבי יוחנן תיבדק הריאה, שמכניס קנה דק בגרגרת ונופח בריאה, אם הרוח יוצא היא טרפה, ואם אין רוח יוצא היא כשרה.

ה. לחזקיה אין ריאה לעוף, ולרבי יוחנן יש לו ריאה, והוא כעלה של וורד בין אגפים. ומדבריו של חזקיה ניכר שאינו בקי בתרגומים.

ו. בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה. מן הארכובה ולמעלה, פסולה. וכן אם ניטל צומת הגידין, טריפה. וכן בעוף אם נחתך צומת הגידין היא טריפה.

ז. חכמים נחלקו מהו הסימן לספק טריפה לידע אם היא טריפה או לא:

א) לרב הונא סימן לטריפה הוא י"ב חודש, שאם חיתה י"ב חודש בידוע שאינה טריפה.

וכן דעת רבי שמעון בן אלעזר, שצריך שיעברו עליה ימות החמה וימות הצינה, שיש מכה שימות הצינה גורם לה למות, ויש מכה שהיא מתה ממנו מחום בימות החמה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שאם התליעו במחובר לא היו חיים עד עכשיו.

ו. בהמה בעלת חמש רגלים, או שאין לה אלא שלש רגלים, הרי היא בעלת מום ואסורה להקרבה. ודוקא כשחסר לה יד, או שיש לה יד יתירה, אבל אם חסר לה רגל, או שיש לה רגל יתירה היא טריפה ואסורה גם להדיוט, שכל יתר דינו כנטול.

ז. בהמה שיש לה שני מעיים עוורים השנוא על זאבים, הרי זו טריפה, שכל יתר כנטול הוא. ואם נשפכים זה לזה, כשרה.

ח. בהמה שנמצא בה צינור בשר העובר מבית הכוסות אל ההמסס, כשרה, שכן כל הרועות באגם דרכם בכך, ואין כאן משום 'יתר כנטול'. ואם הוא עובר מבית הכוסות אל הכרס, אסורה משום יתר, וכאילו ניטל אחד מן המעים כנגדו.

ט. שני בני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד, אם יוצאים משני מקומות, זה בראש הקיבה וזה באמצעה, הרי זו טריפה. ואם יוצאים במקום אחד סמוכים זה לזה, י"א שאם חוזרים ומתחברים למעלה בתוך רוחב אצבע, כשרה. ואם אין חוזרים ומתחברים בתוך רוחב אצבע, אסורה. וי"א שגם אם אינם חוזרים ומתחברים אלא למטה סמוך כרוחב אצבע לנקב הרעי, כשרה.

ובעוף, גם אם יוצאים משני מקומות כשרה. (שלפעמים דרכו בכך. וי"מ שכל עוף דרכו בכך, שמן הזפק ועד הקורקבן קנה של

וביצים הראשונים מותרים, ואם אינה טוענת הביצים הראשונים אסורים.

ב. ולד טרפה, לרבי אליעזר לא יקרב למזבח, ואסור גם להדיוט. ולרבי יהושע יקרב למזבח, ומותר להדיוט. ללשון ראשון הכל מודים שטריפה יולדת, ונחלקו כשנטרפה ולבסוף עיברה, לרבי אליעזר זה וזה גורם אסור. ולרבי יהושע זה וזה גורם מותר.

וללשון שני אין טריפה יולדת, ואי אפשר שתתעבר לאחר שנטרפה, ונחלקו כשעיברה ולבסוף נטרפה, לרבי אליעזר הולד אסור משום ש'עובר ירך אמו', ולרבי יהושע הולד מותר שעובר אינו ירך אמו. והכל מודים בביצת טריפה שהיה במעיה בשעה שנטרפה שהיא אסורה, כי גם לרבי יהושע שעובר אינו ירך אמו, ביצה גופה היא ואסורה.

ג. להלכה הסימן ספק טריפה, בזכר אם חי שנים עשר חודש אינו טריפה, ובנקיבה כל שאינה יולדת הרי זו טריפה.

ד. קישות שהתליעה בעודה מחוברת, אסורה התולעת באכילה, שמכיון שמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוברת לקרקע, הרי זה בכלל 'שורץ על הארץ'. אבל אם התליעה בתלוש, אין התולעת אסורה עד שתצא ותהלך על הקרקע.

ה. כל בריה שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חודש. ולפיכך, תמרים שהיו בכד והתליעו, ואין ידוע אם במחובר התליעו או בתלוש, אם היו בכד י"ב חודש והם קיימים, מותרים,

סימני הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ושבע גרעינים של צלף ושותה רביעית דבש בתקופת תמוז קודם שאכל כלום, נעקר עיקר חיבור של לבו.

ג. צבי שיש ספק שמא נשכו נחש ואסור באכילה משום סכנה, יניחנו בתנור, ואם הוא מתפרק ונופל חתיכות חתיכות, סימן שנשכו נחש ולא יאכלנו.

ד. סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה, שמעלת גרה ומפרסת פרסה כשרה. סימני העוף לא נאמרו בתורה בפירוש (ראה להלן ס.), אבל אמרו חכמים כל עוף הדורס, שאוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל, טמא. וכל שיש לו אצבע יתירה (וזו אצבע הגבוהה שאחורי האצבעות), וזפק, וקורקבנו נקלף, טהור. ולרבי אלעזר בר' צדוק כל עוף החולק את רגליו, שכשמעמידו על החוט, נותן שתי אצבעות מכאן ושתיים מכאן, בידוע שהוא דורס וטמא.

ה. סימני חגבים טהורים, כל שיש לו ארבע רגלים, וארבע כנפים, ויש לו קרצולים, והם שני רגלים ארוכים (לבד הארבעה), והם סמוכים לצוארו ממעל לרגליו לנתר בהם כשרוצה לקפץ, וכנפיו חופין את רובו, הרי זה טהור. ולרבי יוסי צריך גם שיהיה שמו חגב.

ו. סימני דגים טהורים, כל שיש לו סנפיר וקשקשת. ולרבי יהודה צריך שני קשקשים, וסנפיר אחד. קשקשים הם הקבועים בו, וסנפירים הם אלו שהוא שט בהם על המים.

ז. היה מהלך בדרך, ומצא בהמה שפרסותיה

מעיים אחד, ובראש הקורקבן יוצאים בני מעים גמורים).

י. לרבי ישמעאל, נוצה מצטרפת לכזית לפגל בחטאת העוף, שאם מלקה על מנת לאכול כזית מנוצה עור ובשר חוץ לזמנו הרי זה פיגול.

יא. בהמה שאחזה דם וחלתה, והמעושנת, שנכנס עשן בגופה, והמצוננת, שיש לה חולי מחמת צינה, ושאכלה סם המות לבהמה, או שאכלה צואת תרנגולים, או ששתתה מים מגולים, כשרה.

אכלה סם המות לאדם, או שהכישה נחש, או שנשכה כלב שוטה, מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות.

יב. הלעיטה קורטין של חלתית, הרי היא טריפה, לפי שנוקב את בני מעיים. הלעיטה עלים של חלתית, או שהלעיטה תיעה (שורש של צמח אקוניטון. לעזי רש"י), או שהלעיטה פלפלים, כשרה.

דף נ"ט

א. האוכל משקל שלשה שקלים של חלתית קודם שאכל כלום עורו נפשט, שהחלתית מחמתו ואוחזתו קדחת. מעשה ברבי אבהו שאכל כמשקל שקל אחד, ואם לא היה יושב במים לקרר עצמו היה עורו נפשט, וקיים בעצמו מה שנאמר 'החכמה תחיה בעליה'.

ב. האוכל שש עשרה ביצים וארבע אגוזים

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

בידוע שהיא טהורה, שקבלה בידינו שאין חיה שאינה טהורה שבשרה מהלך שתי וערב חוץ מן הערוד.

י. אלו הן סימני חיה לידע שחלבה מותר: כל שיש לה קרנים וטלפים. ולרבי דוסא אם יש לה קרנים אין צריך לחזור על טלפים, ואם יש לה טלפים צריך אתה לחזור על קרנים.

למסקנת הגמרא, אם היו לה קרנים, והם מפוצלות, חלבה מותר, ואין צריך לחזר אחר סימן אחר, שאין פיצול בקרני בהמה. היו לה קרנים ואינם מפוצלות, אם היו כרוכות (שעשויות קליפה על קליפה כעין קרני שור, וי"מ שהיו עגולות), וחדורות (י"מ עגולות, וי"מ שחדין למעלה כעין קרני איל וצבי), וחרוקות, שמלאות פגימות וחריצים, והחריצים תכופים וסמוכים ומובלעים זה בזה, הרי זו חיה וחלבה מותר. (אבל אם לא היו חרוקות אפשר שהוא שור וחלבו אסור, ואם לא היו חדורות אפשר שהוא עז וחלבו אסור).

יא. עז ממקום ששמו 'כרכוז' נחלקו חכמים אם מאחר שקרניו חדורות וחרוקות מין חיה הוא וחלבו מותר, או מאחר ששמו עז מין בהמה הוא וחלבו אסור. רב אחאי אסר את חלבו, ורב שמואל בריה דרבי אבהו אכל ממנו, וקרא על עצמו את הפסוק 'מפרי פי איש תשבע בטנו', שבשכר ששמע וקיבל שהוא מותר בטנו שבע ממנו. והלכה כרבי שמואל בריה דרבי אבהו שהוא מותר, אלא שהיה צריך לזהר ברבינו אחאי לנהוג בו

חתוכות, ואינו יכול לידע אם מפרסת פרסה או לא, בודק בפיה, אם אין לה שיניים למעלה, בידוע שהיא מעלת גרה, ואם הוא מכיר שאינו בן גמל, בידוע שהיא גם מפרסת פרסה וטהורה, שנאמר 'ואת הגמל כי מעלה גרה הוא', שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה וטמא אלא גמל (ושפן וארנבת חבריו האמורים בפרשה), אבל כל שאר מעלי גרה מפריסים פרסה וטהורים, לפיכך פרט הכתוב בגמל 'הוא', כלומר הוא ולא אחר.

(אבל אין צריך להכיר שאינו גמל, כי הגמל יש לו ניבים, והם שתי שיניים למעלה אחת מכאן ואחת מכאן, ושאר מעלי גרה אין להם ניבים, וכשרואה שאין לו ניבים יודע הוא שאינו גמל, אבל בן גמל שעודו קטן אין לו ניבים).

ח. היה מהלך בדרך ומצא בהמה שפיה גמום, ואינו יכול להבחין אם היא מעלת גרה, בודק בפרסותיה, אם סדוקות הם, והוא מכיר שאינו חזיר, בידוע שהיא מעלת גרה והיא טהורה, שנאמר 'ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא', שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפריס פרסה וטמא אלא חזיר, לפיכך פרט בו הכתוב 'הוא'.

ט. היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות, ואינו יכול לבדוק לא אם היא מעלת גרה ולא אם מפרסת פרסה, בודק בבשרה בכנפי העוקץ, אם מהלך שתי וערב, והוא מכיר שאינו ערוד,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

עמם וקרנותיהם גדלים לאחר זמן, אבל של מעשה בראשית בקומתם נבראו ובקרניהם, וכשיצא מן הארץ ראשו תחלה, נמצאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו.

ד. כל מעשה בראשית בקומתן נבראו, לדעתן נבראו, שהודיעם שיבראם והם ניאותו, ובצביונם נבראו, כלומר בדמות שבחרו להם, שנאמר 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם', אל תקרי צבאם אלא צביונם.

ה. בשעה שאמר הקב"ה למינהו באילנות, נשאו דשאים קל וחומר בעצמון, אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות, ועוד ק"ו, מה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא, שגדולים הם וענפיהם מרובים, ואין ראויים ליגדל רצופים ותכופים אלא מפוזרים, ואע"פ כן אמר הקב"ה למינהו שיצא כל אילן בעצמו ברחוק מחבירו שיהא לו היכר, אנו הדשאים, שרבים אנו ודרכנו לצאת תכופים ומעורבבים, אם אין נזהרים לצאת כל עשב לבד אין אנו ניכרים זה מזה, על אחת כמה וכמה, מיד יצא כל אחד ואחד למינו, פתח שר העולם ואמר 'יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו', שכולם זהירים במצוותיו.

ו. הרכיב שני דשאים זה על גב זה, נסתפקו בגמרא אם מאחר שלא נאמר בהם למינהו פטור, או מכיון שהסכים הקב"ה על ידם, כאילו נאמר בהם למינהו וחייב.

ז. מתחילה היו שמש וירח שוים, שנאמר 'ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים',

כבוד ולדון לפניו כהלכה עד שיחזור בו, ולא להתיר בפניו מה שאוסר, לפי שהוא מאיר עיני גולה.

יב. חיה ששמה 'קרש', והוא צבי מן היער ששמו 'עילאי' (טביא דבי עילאי), אע"פ שאין לו אלא קרן אחת, חלבו מותר.

יג. הקב"ה נמשל לאריה, שנאמר 'אריה שאג מי לא יירא', ולא לאריה סתם אלא ל'אריה דבי עילאי' (מיער ששמו עילאי). מעשה ורצה רבי יהושע בן חנניה להראותו לקיסר על ידי נס, וכשהיה נוהם ברחוק ארבע מאות פרסה הפילו כל המעוברות ונפלה חומת רומי, וכשנהם מרחוק שלש מאות פרסה נפלו שיני של בני אדם ונפל הקיסר מכסאו.

דף ס'

א. שור, דרכו להיות כרסתן ופרסתן, כלומר בעל כרס רחבה ופרסות רחבות, ראשו גדול וזנבו ארוך. וחילוף הדברים בחמור. ונפקא מינה למקח וממכר (שאם מכר לו שור סתם, צריך שיהא כרסתן ופרסתן וכו').

ב. שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו, שנאמר 'ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס', שה'כתוב' הוא 'מקרין' בלא יו"ד שמשמעו קרן אחת.

ג. שור שהקריב אדם הראשון, קרניו קודמות לפרסותיו, שנאמר 'ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס', מתחילה מקרין ואחר כך מפריס. שכל שוורים פרסותיהם נולדות

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שהחמשה היו חשובים והעוים לא היו חשובים. ולרב והתנא בברייתא העוים באו מתימן, ונקראו עוים שעיותו את מקומן, שיצאו משם וחרב. וי"א לפי שאיוו לאלהות הרבה, ואיוו לאלהי פלשתים ולכך יצאו ממקומם ובאו לגור ביניהם. ויש אומרים שכל הרואה אותם אוזחזתו עוית (רתת וחלחלה), שלכל אחד מהם היה ט"ז שורות של שיניים.

יא. הרבה מקראות יש שדומה לקוראיהם שראוים לישרף, שלא היה לו לכותבם, שאין להם צורך בתורה, וגנאי הוא לחברן עם הקדושה, והן הן גופי תורה, שטעמים גדולים תלויים בהם: א) 'והעוים היושבים בחצרים עד עזה כפתורים היצאים מכפתור השמידום וישבו תחתם', לפי שהשביע אברהם את אבימלך 'אם תשקור לי ולניני ולנכדי', ולא יכלו ישראל לכבש את פלשתים שעדיין לא עברו הדורות, אמר הקב"ה 'יבואו כפתורים וכבשו את העוים שהם הפלשתים, וישראל יכבשו את הכפתורים.

ב) 'כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב', לפי שציוה הקב"ה לישראל 'אל תצר את מואב', אמר הקב"ה יכבש סיחון את מואב, וישראל יכבשו את סיחון, ונמצא שעמון ומואב טיהרו על ידי סיחון.

ג) 'צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי יקראו לו שניר', ששניר ושריון היו מהרי ארץ

ולאחר מכן נאמר 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן', שאמרה ירח לפני הקב"ה, רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, אמר לה לך ומעטי את עצמך. אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרת לפניך דבר הגון אמעיט עצמי, ורצה הקב"ה לנחמה, אמר לה לך ומשול ביום ובלילה, אמרה לו שאין נר בצהריים מאיר, אמר לה שישאל ימנו בה ימים ושנים, אמרה לו שגם בשמש מונים תקופות, אמר לה שצדיקים יקראו בשמה, יעקב הקטן שמואל הקטן דוד הקטן, ולא נתישבה דעתה, אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמייעטתי את הירח, ולפיכך נאמר לה' בשעיר של ראש חודש, שאמר הקדוש ברוך הוא שעיר זה יהא כפרה על שמייעטתי את הירח.

ח. הקב"ה מתאוה לתפלתם של צדיקים, שהרי ביום השלישי יצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע, עד שבא אדם הראשון בערב שבת וביקש עליהם רחמים, וירדו גשמים וצמחו.

ט. 'השסועה' האמורה בתורה בריה בפני עצמה היא, שיש לה שני גבין ושני שדראות. ומכאן תשובה לאומר שאין תורה מן השמים, שהרי משה רבינו לא היה קניגי (צייד של חיות) או בליסטרי (מורה בקשת), והיה בקי בחיות הללו שאין אדם בקי בהם.

י. חמשה סרני פלשתים היו: העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני. אבל העוים אינם בכלל החמשה, לרבי יונתן לפי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שנמנו בתורה לאיסור, מותר לאכלו. (וכל שכן אם יש בו שנים או שלשה סימנים של טהרה), כי ממה שהתורה אסרה נשר שאין לו שום סימן של טהרה, למדנו שלא אסרה תורה אלא עוף שאין להם שום סימן טהרה, אבל עוף שיש לו סימן אחד של טהרה מותר (חוץ מכ"ד עופות שאסרה תורה בפירוש אע"פ שיש בהם מקצת סימני טהרה).

ואין למדים ממה שהתירה תורים שיש להם ארבע סימני טהרה, שכל שאין לו ארבע סימני טהרה כמו התורים אסור, שאם כן לא היתה תורה צריכה למנות כל העופות הטמאים, שהרי בכולם לא נמצאו כל הארבע סימנים, וילמדו מתורים שאסורים, וממה שהתורה הוצרכה למנותם לאיסור, למדנו שגם עוף שאין לו כל ארבע סימני טהרה מותר.

ואין למדים מהעופות שיש להם שלשה סימני טהרה הכתובים לאיסור, שכל שיש לו שלשה סימנים אסור (וכ"ש אם יש לו רק אחד או שנים), לפי שהתורה כתבה איסור בעורב שיש לו שני סימנים, ואם בעל שלשה סימנים אסור כל שכן בעל שנים, ולא היה צריך לכתוב איסורו. ואין למדים מעורב שכל שיש לו שני סימנים אסור, שהרי התורה אסרה פרס ועזניה שאין להם אלא סימן אחד, ואם בעל שני סימנים אסור כל שכן בעל סימן אחד.

ואין למדים מפרס ועזניה שבעל סימן אחד אסור, שאם כן לא היה צריך לכתוב איסור

ישראל, וכל אחד מאומות העולם בנה כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל, וללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבים על האומות העולם.

ד) אצל יוסף נאמר 'ואת העם העביר אותו לערים', שהגלה את המצרים ממקום למקום כדי שלא יקראו לאחיו לאחר זמן גולים בני גולים.

דף ס"א

א. סימני עוף לא נאמרו בפירוש בתורה, אלא ממה שמנה נשר בין הטמאים, ומנה תורים בין הטהורים, ובארבעה סימנים הם חלוקים, למדנו שהן הן סימני טהרה, שהנשר אין לו אצבע יתרה, וזפק, ואין קורקבנו נקלף, ודורס ואוכל, וכל כיוצא בו טמא. והתורים יש להן אצבע יתרה, וזפק, וקורקבן שלהם נקלף, ואין דורסים ואוכלים, וכל כיוצא בהם טהורים.

ב. עשרים וארבע עופות טמאים נמנו בתורה, בעשרים מהם יש שלשה סימני טהרה זהים, בעורב יש שני סימני טהרה מתוך אותם שלשה שיש בעשרים, פרס ועזניה יש בהם סימן אחד של טהרה, באחד מהם יש אחד מן השלשה סימנים שנמצא בעשרים, ובשני נמצא סימן הרביעי שלא נמצא בכל שאר העופות, והנשר אין לו שום סימן של טהרה.

ג. עוף הבא לפנינו, ויש לו סימן אחד של טהרה, ומכירים בו שאינו מכ"ד העופות של

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שדורש 'כל עורב למינו' לאסור סנונית לבנה שהיא מין עורב. ולחכמים היא מותרת. ולדבריהם היא כשרה לטהרת המצורע, שהרי ציפור טהורה היא. ואנשי גליל העליון היו אוכלים סנונית לבנה מפני שקורקבנו נקלף, ולרבי אליעזר הם עתידים ליתן את הדין.

ונחלקו אמוראים באיזה סנונית לבנה חולקים רבי אליעזר וחכמים:

לאמימר, זו שכרסה לבנה, לדברי הכל מותרת. ונחלקו בזו שכרסה ירוקה (ונקראת לבנה לפי שאינה כסנונית הדרה בבתים שהיא שחורה), לרבי אליעזר היא אסורה, ולחכמים היא מותרת, והלכה כרבי אליעזר שהיא אסורה.

ולמר זוטרא, זו שכרסה ירוקה לדברי הכל אסורה, ונחלקו בזו שכרסה לבנה, שלרבי אליעזר אסורה ולחכמים מותרת. והלכה כחכמים שהיא מותרת.

ה. מין יונה הנקרא 'תסיל', אם רצה להביאו לקרבן משיזקין בתורת תורים, פסול. אבל אם מביאו בקטנותו, כשר משום בני יונה. מין תור הנקרא 'דאציפי', וכן 'תורים של רחבה' הנקראים גם 'תורי צוציינא' על שם מקומן, כשרים בזקנותם משום תורים, ופסולים בקטנותם משום בני יונה.

ואע"פ שיש לתורים של רחבה שם לוואי, שנקראים תורי צוציינא, והתורה אמרה תורים סתם ולא תורים שיש להם שם לוואי

בנשר, שהרי אפילו בעל סימן אחד אסור כל שכן נשר שאין לו שום סימן, וממה שכתבה תורה נשר למדנו שכל שיש לו סימן אחד של טהרה, הרי הוא מותר באכילה.

ד. אין שום עוף כשר לקרבן אלא תורים.

דף ס"ב

א. עוף הבא לפנינו בסימן אחד של טהרה, לרב נחמן אם היה בקי בפרס ועזניה ובשמותיהם, והוא יודע שעוף זה אינו דומה להם ואין שמו פרס ועזניה, מותר לאכלו. אבל אם לא היה בקי בפרס ועזניה ובשמותיהם, אסור לאכלו, שמא הוא פרס או עזניה שיש לו סימן אחד והוא אסור.

ולאמימר, אם העוף אינו דורס, מותר לאכלו גם אם אינו בקי בפרס ועזניה ובשמותיהם, שאין חוששים שמא פרס או עזניה הוא, לפי שאינם מצויים בישוב אלא במדברות.

ב. בא עוף לפנינו ויש לו שני סימנים של טהרה, והוא מכיר בו שאינו עורב ולא מין עורב שיש לו שני סימני טהרה, מותר לאכלו.

ג. הזרזיר, לרבי אליעזר הוא אסור, שנאמר 'כל עורב למינו' לאסור כל מין עורב, והזרזיר מין עורב הוא. ואנשי כפר תמרתא שביהודה היו אוכלים אותו מפני שיש להן זפק, ולרבי אליעזר הם עתידים ליתן את הדין.

ד. סנונית לבנה (הנקרא גם 'עוף המסרט'), לרבי אליעזר (בלשון שני) הוא אסור,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

באכילה. ולא בתורת ספק, אלא הוא בוודאי ממינים הטמאים והאוכלו לוקה משום שרץ העוף.

ט. עוף הנקרא 'צרדא' מותר באכילה, והנקרא 'ברדא', אסור באכילה, וסימנך בר מיניה (כלומר חוץ ממנו). והנקרא 'מרדא' יש ספק אם הוא אסור או מותר. ושמונה ספקות יש במיני עופות אם טהורים הם או לאו: עוף הנקרא חובא, חוגא, סוגא, הרנוגא תושלמי, מרדא, כוחילנא, ובר נפחא. שכל עופות טהורים קורקבן שלהם נקלף ביד, ועופות טמאים אין קורקבן שלהם נקלף, ואלו קורקבן שלהם נקלף רק בסכין ולא ביד.

ובר אווז שקורקבן שלו נקלף ביד רק לאחר שהניחוהו בשמש, מותר באכילה.

י. תרנגול האגם אסור מספק, וזהו מרדא הנזכר בין הספיקות. תרנגולת האגם שנקראת 'גירותא', לרב פפא מותרת, וסימנך עמוני ולא עמונית. ולמרימר אסורה, לפי שהיא דורסת ואוכלת.

יא. עוף הנקרא 'שבור אנדרפטא' מותר באכילה, והנקרא 'פירוז אנדרפטא' אסור, וסימנך פירוז הרשע (שם אדם שהיה מוחזק רשע בעיניהם). עוף הנקרא 'בוניא' מותר באכילה. והנקרא 'פרוא' אסור, וסימנך פרואה המכשף (שם מכשף שעשה לשכת בית הפרוה).

עוף הנקרא מרדו העומד ואוכל מותר, והמשתחוה ואוכל אסור, וסימנך 'לא

(וכדין אזוב כוחלי ומדברי שפסולים לטהרת מצורע משום שיש להם שם לוואי), תורים אלו כשרים. ונחלקו אמוראים בטעם הדבר:

לאביי, כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה, שבזמן מתן תורה כבר היה עליו שם לוואי, והקפידה תורה עליו, שכתבה סתם, פסול. אבל תורים אלו לא נשתנו שמן קודם מתן תורה, שבזמן מתן תורה היו קרואים תורים סתם, ולפיכך כשרים.

ולרבא, מאחר שבמקומן קורים להם תורים סתם, כשרים.

ו. כל העופות פוסלים מי חטאת אם שתו מהן, מפני שאינם מוצצים, אלא מגביהים פיהן לאחר שקולטות את המים, והמים נופלים מפיהם, והרי הן כמים שנעשית בהם מלאכה, שהמלאכה פוסלתם. חוץ מן היונה שאינה פוסלת, מפני שהיא מוצצת, ובמים הנותרים לא נעשה מלאכה. ודוקא יונה סתם, שמוצצת ואינה מקיאה, אבל מין יונה הנקרא 'תסיל' פוסל את המים, שאע"פ שהוא מוצץ הוא חוזר ומקיא (ופוסל משום קיא המעורב במים שהוא כרוק, או משום מלאכה).

ז. אזוב יון, אזוב כוחלי, אזוב רומי, ואזוב מדברי, או שאר אזוב שיש לו שם לווי, פסול לטהרת המצורע, שנאמר 'אזוב' סתם ולא אזוב שיש לו שם לווי.

ח. חגב הנמצא בין עשבים ששמים 'חלפי', מותר באכילה. והנמצא בין עלי הכרוב, אסור

נקרא 'תחוותא'), לאביי מותר באכילה, ובמערבא אוסרים אותו ומלקין את האוכלו.

ד. 'תנשמת' שנמנית בין עופות הטמאים, זה 'באות' שבעופות, והוא עוף הנקרא 'קיפוף'. אבל אין זה 'באות' שבשרצים, שהכלל הוא שדבר למד מענינו, והכתוב מדבר בעופות.

ו'תנשמת' שנמנית בין שמונה שרצים מדבר ב'באות' שבשרצים, ונקרא 'קורפדאי', ואין זה 'באות' שבעופות שהרי הכתוב מדבר בשרצים.

ה. 'קאת' הנמנה בין עופות הטמאים זה עוף הנקרא 'קוק'. ו'רחם' זה הנקרא 'שרקרק'. ולמה נקרא שמו רחם, שמכיון שבא, ויושב על דבר ומצפצף ונשמע כמי שאומר 'שרקרק', באים רחמים לעולם, שבא מטר. ומקובל בידינו שאם ישב על הקרקע ויצפצף בא משיח, שנאמר 'אשרקה להם ואקבצם'. ומעשה באחד שעשה כן ונפל עליו ואבן ולקה, לפי שהיה בדאי.

ו. מ'את כל עורב למינו' למדנו איסור לשלשה מיני עורב, 'עורב' זה עורב שחור, שנאמר 'קווצותיו תלתלים שחורות כעורב'. 'את כל העורב' מרבה עורב העמקי, וזה עורב לבן שמראהו עמוק כמראה חמה העמוקה מן הצל. 'למינו' מרבה עורב שראשו דומה לראשה של יונה.

ז. עוף הנקרא 'נץ' אסור באכילה שנאמר 'והנץ למינהו'. ומ'למינהו' למדנו איסור גם ל'בר חיריא' שהוא מין נץ.

תשתחוה לאל אחר'. עוף הנקרא 'שותה יין' אסור באכילה, וסימנך שתויי יין פסולים לעבודה. המוזג יין אסור באכילה, ובת המוזג יין מותרת, וסימנך יפה כח הבן מכח האב.

דף ס"ג

א. עוף הנקרא 'שקיטנא', יש בו כמה מינים: זה ששוקיו ארוכים וגופו אדום, מותר, וסימנך 'מורזמא', והוא שם עוף שהיה מוחזק בטהור, שגם הוא שוקיו ארוכים וגופו אדום. וזה ששוקיו קצרים וגופו אדום, אסור, וסימנך שהננס פסול לעבודה משום בעל מום. וזה ששוקיו ארוכים וגופו ירוק, אסור, וסימנך מה ששינינו על בני מעים שאם הם ירוקים פסולים.

ב. 'שלך' שנמנה בין עופות הטמאים זה השולה דגים מן הים, ו'דוכיפת' הוא זה שהודו כפות, שכרבלתו עבה ודומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם. והוא הביא את השמיר לבית המקדש.

ג. עוף הנקרא 'לקני' ו'בטני', מותרים. והנקרא 'שקנאי' ו'בטנאי', במקום שפרס ועזניה מצויים, אסורים, לפי שיש בהם סימן אחד של טהרה כמו פרס ועזניה, ושמא ממינם הם. ובמקום שאין פרס ועזניה מצויים מותרים, שמן הסתם אין מחזיקים אותן לפרס ועזניה לפי שאין מצויים ביישוב.

ד. עוף הנקרא 'קואי' ו'קקואי', אסורים באכילה. והנקרא 'קקואתא' (ובמערבא

סימני הדינים העולים ממסקנת הגמרא

הטמאים, לפיכך מנה הכתוב טמאים, ולמדנו מכאן שלעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה.

יב. עוף טהור נאכל במסורת, שאם זכור הוא באדם כשר שאכל עוף פלוני, או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור, מותר לאכלו. וכן נאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי צייד, אם אותו הרב בקי בהם ובשמותיהם.

דף ס"ד

א. כסימני ביצים, כך סימני ביצי דגים, שכל ביצה שראשה אחד עבה ועגולה ככדור, וראשה אחד חד, טהורה. אבל אם שתי ראשיה כדים, או ששתי ראשיה חדים, טמאים. היה החלבון מבחוץ וחלמון מבפנים הרי זו טהורה, היה החלמון מבחוץ וחלבון מבפנים, היא טמאה.

ואין לסמוך על סימנים אלו לבד להתיר סתם ביצה שראשה אחד כד וראשה אחד חד והחלמון מבפנים, לפי שביצת העורב שהיא טמאה דומה לביצת היונה ויש בה סימנים אלו.

אבל אם מכר עובד כוכבים ביצה שיש בה סימנים אלו, ואמר לנו שהוא של עוף פלוני טהור, ואנו יודעים שאותו עוף טהור, מותר לקנותו ממנו ולאכלו, ואין חוששים שהיא ביצת נבילה או ביצת טריפה, וגם אין חוששים שמא של עוף טמא הוא (של

ח. 'חסידה' שנמנית בין עופות הטמאים, זו דיה לבנה. ונקראת חסידה לפי שעושה חסידות עם חברותיה, שמחלקת להם מזונותיה. 'האנפה' זו דיה רגזנית, ונקראת אנפה לפי שמאנפת על חברותיה (ע"פ הגהות הב"ח), כלומר מתרגזת עליהם.

ט. לשיטת רב יש כ"ד מיני עופות טמאים. שבספר ויקרא נמנו עשרים, ובספר דברים נמנו כ"א, 'דאה' שנאמרה רק בספר ויקרא ו'ראה' שנאמרה רק במשנה תורה אחת היא, 'איה' ו'דיה' שנזכרו במשנה תורה אחת היא, ונאמרו שתיהם, כדי שלא יאמר זה שקורא אותה דיה שלא אסרה תורה אלא 'איה' אבל 'דיה' מותרת, ואם יהיה כתוב רק דיה, יאמר מי שקורה אותה איה שלא אסרה תורה אלא דיה אבל איה מותרת. ועוד ארבע מיני עופות למדנו ממה שנאמר 'למינה למינה למינו למינהו', הרי כ"ד מינים.

ולשיטת רבי אבהו יש רק כ"ג מינים טמאים, שלשיטתו ראה דאה איה ודיה אחת היא, ונקראת ראה לפי שרואה ביותר, שעומדת בבבל ורואה נבלה בארץ ישראל.

י. מאה עופות טמאים יש במזרח, וכולן מין איה הן. שבע מאות מיני דגים הן (דגים טמאים. ועיין ב"ח). שמונה מאות מיני חגבים הן, ולעופות טהורים אין מספר. וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות, לפיכך מנה הכתוב בטהורה. וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורים מרובים על

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

עם טהורות, הטהורות מותרות, שהטמאות הם כמים בעלמא ואין נותנות בהם טעם.

ו. ביצים מוזרות, שאינן של זכר ואין אפרוח קלוט בהם לעולם, נפש יפה, שאינן אסטניס ואין דעתו קצה בהם, תאכלם, ואע"פ שישבה עליהם תרנגולת ימים רבים.

ז. נמצא בביצה קורט דם, אם הוא על הקשר שלה, והוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של ביצה ומשם יצירת האפרוח מתחלת, זורק את הדם ואוכל את השאר, שעדיין לא נתפזר בשאר הביצה. אבל אם נמצא על חלמון שלה, כל הביצה אסורה, שנתפשט הקלקול בכלה.

ח. ביצת טמאה אסורה מן התורה, שנאמר 'ואת בת היענה', וכי בת יש לה ליענה? אלא זו ביצה שלה שאסורה. ואע"פ שנקראת לפעמים יענה ופעמים בת יענה, מאחר ש'בת היענה' נכתבת בשתי תיבות ובשתי שורות, למדנו שהכוונה על בתה ולא על היענה עצמה, וזו ביצה שלה.

ט. 'כדר לעומר' נכתב בתורה בשתי תיבות, אבל לא יכתבם בשתי שורות, שלא יכתוב 'כדר' למעלה ו'לעומר' למטה.

דף ס"ה - ס"ו ע"א

א. תנאים נתנו סימן מה הוא עוף טהור ומה הוא עוף טמא:

א) לרבן גמליאל כל שדורס ואוכל בידוע

עורב), שמאחר שאנו יכולים להבחין בדבר ולהביא ביצי אותו עוף ולראות אם דומים לאלו, אינו משקר. אבל אם אמר של עוף טהור הוא ולא אמר מאיזה עוף הוא, אסור, שיכול לומר של עוף טהור אחר הוא ואי אתה מכיר.

וביצה ששתי ראשיה כדין (שעבה ככדור), או ששתי ראשיה חדין, או שהחלמון שלה בחוץ והחלבון בפנים, וודאי של עוף טמא היא ואסורה. ואסור לקנותה מן העובד כוכבים גם אם הוא אומר של עוף פלוני טהור הוא, שבוודאי משקר.

ב. אין מוכרים ביצה של תרנגולת טרפה לעובד כוכבים, שמא יחזור וימכרנה לישראל וישראל לא ידע שהיא ביצת טריפה. אבל אם היא טרופה בקערה, מוכרים אותה לגוי, ולפיכך אין לוקחים מגוי ביצה טרופה בקערה, שמא ביצת טריפה היא.

ג. ביצה שחלמון והחלבון שלה מעורבים זה בזה, בידוע שהיא של שרץ או של נחש, ואם ריקמה, שנוצר השרץ בתוכה, ואכלה, לוקה עליה משום 'שרץ השורץ על הארץ'. אבל אינה מטמאת במגע (אם ניקבה ויכול ליגע בריקום) בכעדשה, שאפשר שהיא של נחש שאיננו מטמא.

ד. אפרוחים שלא נפתחו עיניהם אסורים באכילה מדרבנן. והסמיכוה על הכתוב 'כל השרץ השורץ על הארץ'.

ה. גיעולי ביצים, שנתבשלו ביצים טמאות

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שאע"פ שאין לו עכשיו, כיון שעתיד לגדל
לאחר זמן כשר.

ה. ארבע מיני חגבים כשרים הוזכרו בתורה:
א) את הארבה למינו. ב) ואת הסלעם
למינהו. ג) ואת החרגול למינהו. ד) ואת
החגב למינהו. ארבה זה הנקרא 'גובאי',
סלעם זה הנקרא 'רשון', חרגול זה הנקרא
'ניפול', וחגב זה הנקרא 'גדיאן'. ור' ישמעאל
היה קורא לסלעם 'ניפול' ולחרגול 'רשון',
ואינו חולק בדין, אלא שבמקומו היו קורים
'רשון' לזו שהיו קורים במקומו של תנא
קמא 'ניפול', ו'ניפול' לזו שהיו קורים
במקומו של תנא קמא 'רשון'.

וממה שאמרה תורה בכל אחד למינו או
למינהו, מרבים מין חגב הדומה לו:

א) את הארבה למינו מרבה ציפורת כרמים
הדומה לארבה, שלשניהם אין גבחת. ב) את
הסלעם למינהו מרבה יחנא ירושלמית
הדומה לסלעם, שלשניהם יש גבחת (וכן
מרבה את ה'אושכף' שיש לו גבחת. רש"י
ע"ב). ג) את החרגול למינהו מרבה את
הערצוביא שדומה לחרגול, שלשניהם יש
זנב. אבל לשנים ראשונים אין זנב. (וכן מרבה
כרספת ושחלנית שיש להם זנב. וי"מ
שכרספת ושחלנית זו היא הערצוביא. רש"י
ע"ב). ד) את החגב למינהו מרבה את
הרזבונית שדומה לחגב במראהו.

כל אלו החגבים אין ראשם ארוך. ונחלקו
תנאים מה דין חגב שיש לו ארבע סימני
טהרה, אבל ראשו ארוך:

שהוא טמא, יש לו אצבע יתירה וזפק,
וקורבן שלו נקלף, בידוע שהוא טהור.

ב) לרבי אלעזר ב"ר צדוק מותחים לעוף חוט
של משיחה, אם חולק את רגליו שתיים לכאן
ושתיים לכאן, הוא טמא, ואם חולק שלש
רגלים לכאן ואחת לכאן, טהור.

ג) לרבי שמעון בן אלעזר כל עוף הקולט מן
האוויר, שכשזורקים לו מאכל קולטו לתוך
פיו ומקבלו מן האוויר, ואוכל באוויר, שאינו
מניחו לארץ עד שלא יבלענו, טמא. וציפור
ששמה 'ציפרתא' טהורה אע"פ שהיא
קולטת באוויר, לפי שאינה אוכלת עד שתניח
לארץ.

ד) לאחרים, כל עוף ששוכן עם טמאים, והוא
דומה להם, טמא. והשוכן עם טהורים, טהור.

ב. זרזיר, לרבי אליעזר הוא טמא, שלא לחנם
הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו.
ולחכמים הזרזיר טהור.

ג. סימני חגבים טהורים, כל שיש לו ארבע
רגלים, וארבע כנפים, ויש לו קרצולים, וכנפיו
חופים את רובו, הרי זה טהור. י"א שצריך
שיהיו חופין רוב ארכו, ויש אומרים שיהיו
חופין רוב היקיפו. ולפיכך צריך להחמיר
כדברי שניהם, שיהיו חופין גם רוב ארכו וגם
רוב הקיפו.

ד. חגב שאין לו קרצולים עכשיו, ועתיד לגדל
לאחר זמן, כגון 'הזחל' שנקרא 'אסקרין',
מותר לאכלו, שנאמר אשר לו כרעים,
ה'כתוב' הוא 'לא' והקרי הוא 'לו', ללמד

ו. צרצור, אע"פ שיש לו ארבע סימני טהרה אסור באכילה, ועל זה נאמר 'חגב' לומר שאין כשר אלא מי ששמו חגב.

ז. מי ששמו חגב, ואין בו ארבע סימני טהרה, אסור באכילה גם לרבי ישמעאל. ואין מרבים אותו מ'סלעם' המיותר כשם שמרבים מי שאין ראשו ארוך, שנאמר 'חגב למינהו', שגם אם שמו חגב צריך שיהא כמינו שיש בו ארבע סימני טהרה.

דף ס"ו ע"ב - ס"ז

א. כל שיש לו סנפיר וקשקשת בדגים, מותר באכילה.

אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן, כגון דג הנקרא 'סולתנית' וה'עפיאן', מותר. וכן אם יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים, כגון דג הנקרא 'אקונס' ו'אפונס' 'כספתיאס' ו'אכספטיאס' ו'אטונס', מותר באכילה.

ב. כל דג שיש לו קשקשת, יש לו סנפיר והוא טהור, ויש דג שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת והוא טמא. ולא כתבה תורה סימן של קשקשת בלבד (וממילא נטהר רק מי שיש לו סנפיר, שהרי כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר), משום יגדיל תורה ויאדיר.

ג. האוכל דג שאין בו סנפיר וקשקשת, עובר בעשה ולא תעשה, עשה שנאמר 'את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת. ולא תעשה שנאמר 'וכל אשר אין

לתנא דבי רב הוא אסור באכילה, שדורש 'אשר לו כרעים' כלל, 'ארבה סלעם חרגול חגב למינהו' פרט, כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, כלומר ארבע סוגים אלו ומין הדומה להם שיש להם גם סימני טהרה וגם אין ראשם ארוך הם המותרים, אבל מי שאין ראשו ארוך אסור.

ולרבי ישמעאל גם מי שאין ראשו ארוך מותר באכילה, שלשיטתו יש כאן כלל פרט וכלל, 'אשר לו כרעים' כלל, ארבה סלעם חרגול חגב' פרט, 'למינהו' שבכל מין חזר וכלל, ונוכל לדרוש מכאן כל הדומה לארבע אלו שהוא מותר, ונמצא שאפשר לרבות מכאן את הסלעם שהוא דומה לאחרים, שאם תדחה מה לארבה שאין לו גבחת וסלעם יש לו, חרגול יוכיח שיש לו גבחת וכשר. ואם תדחה מה לחרגול שיש לו זנב וסלעם אין לו, ארבה יוכיח שאין לו זנב וכשר, ומאחר שסלעם היה אפשר לרבותו מכלל ופרט וכלל, נמצא שלא צריך לגופו, ואם אינו ענין לגופו תנהו ענין לרבות מין אחר שאין דומה לאלו, והוא זה שראשו ארוך.

ואע"פ שהכלל השני של 'למינהו' אין דומה לכלל הראשון של 'אשר לו כרעים', שהכלל הראשון כולל כל שיש לו כרעים, ו'למינהו' אין כולל אלא את הדומה לאלו שיש לו ארבע סימנים, סובר רבי ישמעאל שדורשים כלל ופרט וכלל גם כשכלל השני אין דומה לכלל הראשון. (ולתנא דברי רב אין דורשים כלל ופרט וכלל אלא בשני כללים שוים).

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

וי"א שהלימוד להיתר מהכתוב המדבר ביש לו סנפיר וקשקשת הוא היתר סתום, כי יש לדרוש גם להיפך, שבימים ונחלים מותר לאכול כשיש לו סנפיר וקשקשת, אבל בכלים אסור גם אם יש סנפיר וקשקשת. אבל כתוב המדבר באין לו סנפיר הוא לימוד מפורש, שבהכרח הדרשה היא שבימים ונחלים יש איסור במי שאין לו סנפיר וקשקשת, אבל בכלים אין איסור זה.

ה. שרצים המצויים בבורות שיחין ומערות שהמים שבהם עצורים, דינם כשרצים הנמצאים בכלים, ומותר לשתות מן המים עם התולעים שבהם אע"פ שאין בהם סנפיר וקשקשת. והמצויים בחריצים ונעיצים שמים שבהם נובעים, דינם כמים הנמצאים בימים ונחלים, שאינם מותרים אלא אם יש בהם סנפיר וקשקשת.

דין זה נלמד למסקנת הגמרא מ'כלל ופרט וכלל', שנאמר שני פעמים 'במים' ונאמר 'מים ונחלים', ואע"פ שהכללים סמוכים זה לזה, הרי כל מקום שיש שני כללות סמוכים זה לזה, מטילים פרט הסמוך להם ביניהם ודנים אותם בכלל ופרט וכלל, ולפיכך דורשים, מה הפרט של ימים ונחלים הם מים נובעים, כך הדין בכל מים נובעים, והמצויים בחריצים ונעיצים שהם מים נובעים אינם מותרים אלא אם יש בהם סנפיר וקשקשת, אבל כל מים שאינם נובעים אלא עצורים, כגון מים שבכלים ומים שבבורות שיחין ומערות, שרצים שבהם מותרים גם אם אין בהם סנפיר וקשקשת.

לו סנפיר וקשקשת וגו' שקץ הם לכם וגו' מבושרם לא תאכלו.

ד. שרצים הנמצאים במים שבכלים, אע"פ שאין להם סנפיר וקשקשת, מותרים.

ודין זה למדנו בתורה שני פעמים: א) 'את זה תאכלו מכל אשר במים וגו' בימים ונחלים אותם תאכלו', בימים ונחלים תאכלו רק מי שיש לו סנפיר וקשקשת, אבל בכלים תאכלו גם אם אין לו סנפיר וקשקשת. ב) 'וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ונחלים וגו' ומכל נפש החיה אשר במים וגו' מבושרם לא תאכלו', הנמצא בימים ונחלים לא תאכלו אם אין לו סנפיר וקשקשת, אבל הנמצא בכלים תאכלו אע"פ שאין לו.

אחד משני לימודים אלו הוא היתר סתום, שאינו מפורש כל כך, והלימוד השני הוא היתר מפורש. ונחלקו חכמים מהו ה'סתום' ומהו ה'מפורש':

י"א שהלימוד מהכתוב המדבר במי שיש לו סנפיר וקשקשת בימים ונחלים, זהו לימוד מפורש, והלימוד מהכתוב המדבר במי שאין לו סנפיר זהו היתר סתום, שבפסוק המדבר במי שיש לו נזכר 'מים ונחלים' סמוך ל'אותם תאכלו', ומשמע אותם תאכלו בימים ונחלים, אבל בכלים תאכלו גם אחרים שאין להם סנפיר וקשקשת, ובפסוק המדבר במי שאין לו, אזהרת 'לא תאכלו' סמוכה ל'אשר במים' שמשמעו בכל מים, וימים ונחלים' נזכרו בראש הכתוב, ואינו סמוך לאזהרת 'לא תאכלו'.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

(שהתולעים מצויים בהם) מכלי אל כלי ויסננם דרך עצים וקשים דקים, שמא תיפול תולעת על הקשים ולא יראנה, ומשם תיפול לכלי, ולמחר כשיראנה יהא סבור שלא יצתה מן השכר לקשים, ותולעת המים מותרת, ומאחר שכבר רחשה והלכה קצת על הקשין, עובר עליה משום 'שרץ השורץ על הארץ'.

אבל תולעים שלא יצאו מן הכלי מותרים, אע"פ שאפשר שעלו מן השכר לדופן הכלי וחזרו ונפלו בכלי, שזהו דרך גידולם. וכן תולעים שבבורות שיחין ומערות מותרים, אע"פ שאפשר שעלו מן המים לדופני הבור וחזרו ונפלו, שזהו דרך גידולם.

ז. קישות שהתליעה בעודה מחוברת לקרקע, לשמואל אסורה משום שרץ הארץ, שמכיון שמהלכת במחובר לבקרקע הרי היא כמהלכת על הקרקע. אבל אם התליעה לאחר שנתלשה, מותרת עד שתצא לאויר.

ח. הזיזין (מין יתושים) שבעדשים, והיתושים שבכליסים (מין קטנית), ותולעת שבתמרים ושבגרוגרות, מותרים, שנאמר 'על הארץ' להוציא את אלו שאינם על הארץ. (ולשמואל אם הם מחוברים, אסורים).

ט. תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים, אסורה. (וגם אם נחלוק על שמואל ולא נאסור תולעת שבפירות מחוברים, התולעת הנמצאת באילן עצמו וודאי אסורים).

י. תולעת שהתליעה בפרי לאחר תלישתה,

ואין דורשים שיהא כעין הפרט שהמים גדלים על גבי קרקע, ויתרבו כל מים המצויים בקרקע שאין בהם היתר אלא בסנפיר וקשקשת, אפילו מים שבבורות שיחין ומערות, ולא יתמעטו להיתר אלא מים שבכלים. לפי שנאמר כתוב מיותר 'את זה תאכלו מכל אשר במים' (וכבר נאמר בסופו 'אותם תאכלו'), ואם לא נתיר מכלל ופרט אלא כלים, לא למדנו מריבוי זה כלום, אלא בהכרח שיייתור זה בא ללמדנו שנפרש כעין הפרט במים נובעים, ולרבות היתר גם במים שבבורות.

ולתנא דבי ישמעאל דורשים דרשה זו באופן אחר, שלשיטתו כשיש שני כללות הסמוכים ומטילים פרט שאחריהם ביניהם, אין דנים אותם בכלל ופרט אלא ברבוי ומיעוט, וכשיש ריבוי מיעוט וריבוי מרבים כל דבר, ואין ממעטים אלא דבר אחד, וכאן מרבים כל מים וממעטים רק מים שבבורות.

ואין אומרים שלא נמעט להיתר אלא מים שבכלים, שה'תאכלו' המיותר בא לומר שגם בורות שיחין ומערות בכלל המיעוט להיתר. ואין אומרים להיפך שחריצים ונעיצים יתמעטו להיתר, ובורות שיחין ומערות יהיו בכלל האיסור של מים ונחלים, שמסתבר לומר שבורות שיחין ומערות נתמעטו להיתר לפי שהמים שבהם עצורים ככלים, ולא חריצים ונעיצים שמים שבהם נובעים כימים ונחלים.

ו. לא יריק אדם בלילה שכר תמרים

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ומה שמוצאים אותם בריאה ולא בבית הרעי, הוא משום שכשהבהמה ישנה הם נכנסים בחוטמה, ומשם באים לקנה ריאה וכבד.

ג. תולעים הנמצאים בין עור לבשר כשמפשיטים את הבהמה, אסורים, לפי שהבהמה ניתרת בשחיטה, ואלו שגדלו בתוכה עד שלא נשחטה באו מאיסור אבר מן החי, ושחיטת הבהמה אינה מועלת להם, לפי שיש להם חיות לעצמן. ועל זה דרשו חכמים 'ואת נבלתם תשקצו' לרבות את הדרנים שבבהמה.

אבל הנמצאים בדגים מותרים, שהדגים מותרים באסיפה מן המים ואין צריכים שחיטה, ותולעים אלו נוצרו מן הדג בהיתר, שלא היו טעונות שחיטה.

יד. הנחש, השלשול (תולעת ארוכה כנחש המצויה באשפה) והדומה לו, העקרב, החיפושית והדומה לה, הנדל (שקורים לו מאה רגלים) והדומה לו, והדומה לדומה, כולם אסורים באכילה, שנאמר 'הולך על גחון' זה נחש, 'כל' לרבות השילשול והדומה לו, 'על ארבע' זה עקרב, 'כל הולך על ארבע' לרבות את החיפושית ואת הדומה לה, 'מרבה רגלים' זה נדל, 'עד כל' לרבות את הדומה והדומה לדומה.

טו. ליתן דג טהור הוא, שנאמר 'גאווה אפיקי מגנים' אלו קשקשים שבו, 'תחתיו חדודי חרש' אלו סנפירים שפורח בהם.

ופירשה מתוך הפרי לארץ, אבל לא ריחשה, שמתה מיד בנפילתה, נסתפק רב יוסף אם מאחר שלא הלכה אינה בכלל 'שורץ על הארץ' ומותרת, או שאסורה. וכן נסתפק אם פרשה מקצתה על הארץ, אם דינה כפירשה כולה ואסורה או לא. וכן אם פירשה לאויר העולם, וקודם שהגיע לארץ קלטה אדם בפיו לבולעה, לצד שפירשה ומתה מותרת, שמא זו אסורה לפי שהיא ראויה לרחוש, או שגם זו מותרת. ולא נפשט.

יא. רב אשי נסתפק כשפירשה תולעת מתוך תמרה לגג התמרה, אם זהו דרך גידולה ומותרת, או שנחשבת כשורץ על דבר אחר ואסורה. ולצד ש'גג תמרה' הוא כדבר אחר, נסתפק אם פירשה לגג גרעינתה, אם זהו דרך גידולה שכל תולעים גדלים מגרעיני הפרי, או שאסורה. וכן נסתפק כשפירשה מתמרה לתמרה, אם מאחר שאינה אמה היא בכלל שורץ על הארץ ואסורה או לא. ולא נפשט.

יב. תולעים שבכבד ושבריאה, לרב ששת בריה דרב אידי בלשון ראשון אסורים, שהבהמה בלעה אותם עם האוכלים, ומתחילה שרצו על הארץ. וללשון שני מותרים, שהן גדלים מן הבהמה עצמה ואינם בכלל שרץ הארץ. וכן היא שיטת רב אשי שבוודאי מן הבהמה גדלו, שאם בלעה אותם היו מוצאים אותם דרך בית הרעי ולא בריאה וכבד. ולהלכה אסורים, שהם באים מן החוץ,

הדרן עלך אלו טריפות למסקנא

